

AKÇADAĞ ARAŞTIRMALARI: AKÇADAĞ OVASI, TOHMA HAVZASI VE SULTANSUYU HAVZASI GEÇ BRONZ ÇAĞI YERLEŞİMLERİ

AKCADAG RESEARCHES: LATE BRONZE AGE
SETTLEMENTS IN AKCADAG PLAIN, TOHMA BASIN
AND SULTANSUYU BASIN

Sevgi DÖNMEZ*

Makale Bilgisi

Başvuru: 31.03.2021

Kabul: 25.03.2022

Article Info

Received: Mar, 31, 2021

Accepted: Mar, 25, 2022

Öz

Malatya-Elazığ Bölgesi, Akdeniz Bölgesi, Kuzey Suriye-Mezopotamya ve Kuzey Orta Anadolu kültürel ilişkilerinin aydınlatılmasında Akçadağ İlçesi'nin sahip olduğu geçiş güzergâhlarının önemini ortaya koymak amacıyla 2020 yılında "Malatya İli Bronz Çağı ve Demir Çağı" konulu yüzey araştırması kapsamında gerçekleştirilen araştırmalar, Akçadağ Ovası, Akçadağ-Sultansuyu Havzası ve Akçadağ-Tohma Havzası sahası içerisinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmalar sonucunda Geç Bronz Çağı'na ait seramik buluntu veren dokuz yerleşim yeri saptanmıştır. Geç Bronz Çağı seramik materyalleri sunan dokuz yerleşim yerinde ele geçen seramik bulgular, Malatya-Elazığ Bölgesi, Kuzey Orta Anadolu, Güneydoğu Anadolu ve Akdeniz Bölgesi'nde yapılan sistemli kazı yerlerinden ve araştırmalardan elde edilen sonuçlarla karşılaştırılarak tarihlendirilmiştir. Tohma Havzası, Sultansuyu Havzası ve Akçadağ Ovası'nda gerçekleştirilen araştırmalar neticesinde, Geç Bronz Çağı'nda bölgede kurulan bu yerleşim merkezleri, bulunduğu konum ve büyüklüklerinin yanısıra ele geçen seramik materyallerden de anlaşıldığı kadarıyla önemli birer idari ve askeri merkez olmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Akçadağ Ovası,, Tohma Havzası, Sultansuyu Havzası, Geç Bronz Çağı Yerleşimleri, Seramik.

Abstract

The researches within the scope of the survey research named as "Malatya Province Bronze Age and Iron Age" carried out in 2020 with the purpose to lay out the significance of the transmission routes that the Akçadağ District possesses with regards to illuminating the cultural relations in Malatya-Elazığ Region,

* Doç. Dr., İnönü Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, sevgi.donmez@inonu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0597-6585.

*Akçadağ Araştırmaları: Akçadağ Ovası, Tohma Havzası Ve Sultansuyu Havzası Geç
Bronz Çağı Yerleşimleri*

Mediterranean Region, Northern Syria – Mesopotamia and North Central Anatolia, have been carried out in Akçadağ Plain, Akçadağ-Sultansuyu Basin and Akçadağ – Tohma Basin area. As a result of the research, nine settlement areas have been identified to have ceramic findings from Late Bronze Age. The ceramic findings obtained in nine settlement areas that are identified to possess Late Bronze Age ceramic materials have been compared with the results obtained from the systematic excavations and researches carried out in Malatya-Elazığ Region, North Central Anatolia, Southeastern Anatolia and Mediterranean Region, while also being dated, accordingly. Following the researches carried out in Tohma Basin, Sultansuyu Basin and Akçadağ Plain, these settlement areas established in the region in the Late Bronze Age must have been critical administrative and military bases as it can be seen from their locations, sizes and the ceramic materials found in.

Keywords: Akçadağ Plain, Tohma Basin, Sultansuyu Basin, Late Bronze Age Settlements, Pottery.

Giriş

2020 yılı “Malatya İli Bronz Çağı ve Demir Çağı” konulu yüzey araştırması projesi kapsamında, Akçadağ ilçesinde, gerçekleştirilen araştırmalar neticesinde onlarca yerleşim yeri tespit edilmiştir.¹ Akçadağ Ovası, Tohma Havzası ve Sultansuyu Havzası’nı kapsayan araştırmalarda, Geç Bronz Çağı seramiği bulunan dokuz merkez saptanmıştır (Fig. 1). Bu merkezlerin büyük bir kısmı Orta Anadolu ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu arasında önemli bir geçiş güzergâhı olan Tohma Havzası ve Sultansuyu Havzası üzerinde tespit edilmiştir. Doğu Anadolu’nun Yukarı Fırat Bölümü’nde yer alan Akçadağ İlçesi, yüksekliği 800 m ile 2600 m’yi geçen, kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda uzanan bir saha içerisinde, güneyde Nurhak Dağları’nın kuzeydoğu yükseltileriyle sınırlanmış olup, merkezi kısmı platolar sahasından oluşmaktadır.² Akçadağ İlçesi güneye ve doğuda Malatya Havzası’na uzanan iki önemli geçiş güzergâhına sahiptir. Tohma Vadisi ve Sultansuyu Vadisi, Fırat Irmağı’na ulaşmadan birleşir. Tohma Havzası ve Sultansuyu Havzası’nın birleştiği alanlar alüvyal düzlüklerden oluşmaktadır. Yükseklik arttıkça arazide kireçli görünüm yoğunlaşmaktadır. Yazıhan-Akçadağ sınırı boyunca büyük oranda Tohma Vadisi yaygın kireçtaşı kayalık alanları ile sert bir topografya sunar. Kireçtaşı, konglomera, kumtaşı, çamurtaşı, çakıltası aralanmalarından oluşan araştırma sahamız Tohma Çayı ve kolları tarafından 1000 metreden daha derin olarak yarılmış

¹ 2020 Yılı Malatya İli Bronz Çağı ve Demir Çağı Yüzey Araştırması [Proje Numarası-YA014401 (2020)], Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Kazılar Dairesi Başkanlığının izni ve Akçadağ Belediyesinin katkıları ile gerçekleştirilmiştir.

² Handan Arslan, *Akçadağ İlçesinin (Malatya) Coğrafyası*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Elazığ 2002, s. 19.

olup, parçalı bir görünüm sunmaktadır.³ Genel olarak yatay duruşlu kalker yapıya sahip olan 1500-1800 m yükseklikteki bu platolar Levent, Büyükköy ve Doğanlar platoları olarak adlandırılmakta ve Miosen kalkerlerinden meydana gelmektedir.⁴ Araştırma sahası içerisinde birikinti yelpazeleri, fay basamakları, vadiler, kanyon vadiler, yarma vadiler, kertik vadiler ve tabanlı vadiler yer almaktadır. Özellikle Sultansuyu ve Tohma vadilerinde seki sistemleri net bir şekilde arazide ayırt edilebilmektedir.⁵ Tohma Havzası'nın aşağı çıkışında ve Sultansuyu vadilerinde alüvyol düzlükler, bölgede tarla ve bahçe tarımının yoğunlaşmasına neden olmuştur. Sultansuyu'nun batısında ve Elbistan topraklarında yer alan Nurhak Dağları, Sultansuyu Vadisi'ne paralel olarak kuzeydoğu yönünde uzanmakta ve Tohma Vadisi ile bölünmektedir. Nurhak Dağları batıya ve kuzeybatıya doğru açılarak Tohma Havzası'nı batıdan kuşatır. Tohma Vadisi, Yeşilyurt-Yazihan sınırları içerisinde Sultansuyu Vadisi ile birleşip Fırat Havzası'na uzanır. Akçadağ-Yazihan sınırı boyunca batıya devam eden vadi, Darende-Gürün ve Pınarbaşı güzergâhı üzerinden Kayseri'ye uzanır. Darende üzerinden vadinin bir kolu kuzeye doğru uzanarak Kuluncak-Kangal hattı boyunca devam edip, Sivas'a ulaşır. Tohma Vadisi, Darende üzerinden, Yukarı Fırat Havzası'nı hem Orta Anadolu'ya hem de Kuzey-Orta Anadolu'ya bağlayan önemli bir geçiş güzergâhı özelliğine sahiptir. Sultansuyu Vadisi ise Yeşilyurt-Akçadağ arasında güneye doğru devam eder, Doğanşehir üzerinden batıda Nurhak'a, doğuda ise Çelikhana'ya uzanan vadi ile birleşir. Sultansuyu Vadisi güney'de İslahiye, güneydoğu'da Şanlıurfa'ya ulaşan geçitlerin kuzeyde birleşme noktasını oluşturmaktadır. Dolayısıyla Sultansuyu Vadisi, Yukarı Fırat Havzası'nı Doğu Akdeniz ve Kuzey Suriye-Mezopotamya'ya bağlayan önemli bir geçiş güzergâhını oluşturmaktadır.

Malatya'da gerçekleştirilen arkeolojik araştırmalar ve kazılar, Malatya Ovası ve Karakaya Baraj Bölgesi ile sınırlı kalmıştır. 1956 yılında C. Burney,⁶ 1977 yılında M. Özdoğan,⁷ 2003-2005 yılları arasında G. M. di Nocera⁸ tarafından gerçekleştirilen araştırmalar büyük oranda Malatya Ovası ile

³ Selim Solak ve Ulvi Can Ünlüoğlu, "Levent (Akçadağ-Malatya Batısı) ve Civarının Tektono-Stratigrafisi", *Ç.Ü Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi* 27/4, 2012, s. 126-127.

⁴ Arslan 2002, s. 32.

⁵ Arslan 2002, s. 26.

⁶ Charles A. Burney, "Eastern Anatolia in the Chalcolithic and Early Bronze Age", *Anatolian Studies* 8, 1958.

⁷ Mehmet Özdoğan, *Lower Euphrates Basin 1977 Survey*. Middle East Technical University Lower Euphrates Project Publications 1/2, İstanbul 1977.

⁸ Gian Maria di Nocera, "Settlements, population and landscape on the Upper Euphrates between V and II millennium BC. Results of the Archaeological Survey Project 2003-2005 in the Malatya Plain", *Proceedings of the 5th International Congress on the Archaeology of the Ancient Near East*. 3-8 April Madrid 2008.

Akçadağ Araştırmaları: Akçadağ Ovası, Tohma Havzası Ve Sultansuyu Havzası Geç Bronz Çağı Yerleşimleri

Karakaya Baraj Bölgesi'ni kapsamaktadır. 2017 yılından itibaren İnönü Üniversitesi Arkeoloji Bölümü olarak başlattığımız araştırmalar güneyde ve güneybatıda Malatya Dağları ve Akçadağ İlçesi ile kuzeyde Yazıhan İlçesi'nde gerçekleştirilmiştir.⁹ Malatya'nın Geç Bronz Çağı'na ilişkin yüzey araştırmaları verileri oldukça sınırlıdır. Bölge'nin Geç Bronz Çağı'na ilişkin en sistemli veriler Arslantepe kazılarında gelmektedir.¹⁰ Ayrıca Karakaya Baraj Bölgesi'nde İmikuşağı¹¹ ve İmamoğlu,¹² Keban Baraj Bölgesi'nde

⁹ Sevgi Dönmez, "2017 Malatya Arkeolojik Yüzey Araştırması", 36. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, III. Cilt, 2019a; Sevgi Dönmez, "2018 Malatya Arkeolojik Yüzey Araştırması", 37. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, III. Cilt, Ankara 2019b, s. 349-366. Yazıhan ve Akçadağ İlçelerinde yapılan araştırmaların sonuçları henüz yayım aşamasındadır.

¹⁰ Paolo Emilio Pecorella, *Malatya III. Rapporto Preliminare delle campagne 1963-1968. II Livello Eteo Imperiale e quelli Neoetei*. *Oriens Antiqui Collectio – XII*, Roma 1975, s. 32-35; Federico Manuelli, *Arslantepe. Late Bronze Age. Hittite Influence and Local Traditions in an Eastern Anatolian Community*. M. Frangipane (ed.) *Arslantepe IX. Missione Archeologica Italiana nell'Anatolia Orientale*, Rome 2013a; Federico Manuelli, "Pottery as an Indicator of Changing Interregional Relations in the Upper Euphrates Valley. The Case of the Late Bronze-Iron Age Assemblages from Arslantepe/Malatya", K. A. Yener (ed.) *Across the Border: The Late Bronze-Iron Age Relations Between Syria and Anatolia*. Peeters, Leuven, Paris, Walpole & MA, 2013b, s. 373-392; Federico Manuelli, "From the Margin of the Hittite State to the Capital of the Kingdom of Melid: The Late Bronze and Iron Age Developments at Arslantepe", N. Durak ve M. Frangipane (eds.) *I. Uluslararası Arslantepe Arkeoloji Sempozyumu Bildirileri / I. International Arslantepe Archaeology Symposium Proceedings*. 4-6 Ekim 2018 / 4-6 October 2018 Malatya, İnönü Üniversitesi Yayınları Malatya 2019, s. 157-171.

¹¹ Erkan Konyar, "Old Hittite Presence in the East of the Euphrates in the Light of the Stratigraphical Data from İmikuşağı (Elazığ)" D. P. Mielke, U.D. Schoop and J. Seeher (eds.) *Strukturierung und Datierung in der Hethitischen Archäologie/Structuring and Dating in Hittite Archaeology*. Ege Yayınları, İstanbul 2006, s. 333-348; Erkan Konyar, "Elazığ-İmikuşağı Höyüğü'nde Eski Hitit Dönemi: Stratigrafi ve Çanak Çömlek", M. Alparslan, M. Doğan-Alparslan ve H. Peker (eds.) *Belkis Dinçol ve Ali Dinçol'a Armağan*. Ege Yayınları, İstanbul 2007, s. 405-415.

¹² Edibe Uzunoğlu, "İmamoğlu Kazıları 1984 Yılı Çalışmaları", *VII. Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara 1985, s. 183.

Tepecik,¹³ Korucutepe¹⁴ ve Norşuntepe¹⁵ kazıları bölgenin Geç Bronz Çağı maddi kültür kalıntılarının tanımlanmasında önemli olmuştur.

Akçadağ İlçesinde gerçekleştirilen araştırmalar, bölgenin diğer bölgelerle kültürel ilişkilerinin açığa çıkarılmasını sağlayacaktır. Akçadağ'ın Geç Bronz Çağı'nda güney ve Orta Anadolu kültürel etkileşiminin anlaşılmasında Elbistan-Karahöyük,¹⁶ Tille Höyük,¹⁷ Kuşaklı-Sarissa¹⁸ ve Boğazköy¹⁹ kazılarında elde edilen veriler bu anlamda oldukça önemlidir.

Akçadağ Ovası, Sultansuyu Havzası ve Tohma Havzası'nda devam eden araştırmalarda tespit edilen Geç Bronz Çağı merkezlerine ait seramik buluntular, bölgenin geçiş bölgesi özelliği de dikkate alınarak, Yukarı Fırat Havzası, Orta Anadolu, Doğu Akdeniz, Güneydoğu Anadolu, Suriye-Mezopotamya seramik gruplarıyla karşılaştırılarak yerleşimlerin tanımlaması yapılmıştır. Buna göre araştırma sahasında tespit edilen Geç Bronz Çağı merkezlerinde, Orta Anadolu, Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu kültürel

¹³ Ufuk Esin, "Tepecik Kazısı/Tepecik Excavations, 1970. Levha/Plates 99-120", *Keban Projesi 1970 Çalışmaları/Keban Project 1970 Activities*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları/Middle East Technical University Keban Project Publications 1/3, Ankara 1972, s. 142-143; Ufuk Esin, "Tepecik Kazısı, 1972/Tepecik Excavation, 1972, Levha 66-75", *Keban Projesi 1972 Çalışmaları/Keban Project 1972 Activities*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları/Middle East Technical University Keban Project Publications 1/5, Ankara 1976, s. 102 vd.

¹⁴ Elizabeth E. Griffin, "The Excavations at Korucutepe, Turkey, 1968-1970: Preliminary Report. Part VI: The Middle and Late Bronze Age Pottery" *Journal of Near Eastern Studies* 33/1, University of Chicago Press 1974, s. 67-87; Elizabeth E. Griffin, "Phases G-J: The Middle and Late Bronze Age", M. N. van LOON (ed.) *Korucutepe: Final Report on the Excavations of the Universities of Chicago, California (Los Angeles) and Amsterdam in the Keban Reservoir, Eastern Anatolia 1968-1970. Vol. 3*. North-Holland Publishing Company-Amsterdam, New York & Oxford 1980, s. 3-126.

¹⁵ Harald Hauptmann, "Norşuntepe Kazısı, 1969/Die Grabungen auf dem Norşun-Tepe, Levha/Tafel 47-61" *Keban Projesi 1969 Çalışmaları/Keban Project 1969 Activities*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları/Middle East Technical University Keban Project Publications 1/2, Ankara 1971, s. 72-73; Harald Hauptmann, "Norşun Tepe Kazısı/ Die Grabungen auf dem Norşun-Tepe, 1970. Levha/Tafel 57-80", *Keban Projesi 1970 Çalışmaları/Keban Project 1970 Activites*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları/Middle East Technical University Keban Project Publications 1/3, Ankara 1972, s. 95 vd.

¹⁶ Tahsin Özgüç ve Nimet Özgüç, *Karahöyük Hafriyatı Raporu 1947/Ausgrabungen in Karahöyük*. Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1949, s. 20 vd.

¹⁷ Geoffrey D. Summers, *Tille Höyük 4: The Late Bronze Age and The Iron Age Transition*. British Institute of Archaeology at Ankara, Ankara 1993.

¹⁸ Dirk Paul Mielke, *Die Keramik vom Westhang. Kuşaklı-Sarissa 2*. Andreas Müller-Karpe (hrsg.) Leidorf, Rahden/Westf. 2006.

¹⁹ Kurt Bittel, Rudolf Naumann, Thomas Beran, Rolf Hachmann ve *Gottfried Kurt, Boğazköy III. Funde aus den Grabungen 1952-1955*. Verlag Gebr. Mann, Berlin 1957.

etkisinin yoğunluğu dikkat çekmektedir.

Geç Bronz Çağı'nda Yukarı Fırat Havzası ve Malatya

Malatya-Elazığ Bölgesi, bulunduğu coğrafi konum ve maden kaynakları nedeniyle, Eski Önasya tarihinde her zaman karmaşık politik ilişkilerin ve çekişmelerin önemli bir sahasını oluşturmaktadır. Tarihi kaynaklar, MÖ II. binin başlarında, Assur Ticaret Kolonileri Çağı'nda, Malatya-Elazığ Bölgesi'nin güneyindeki Fırat Havzası'nın Mezopotamya-Orta Anadolu arasındaki uzun ticaret rotasına dahil olduğunu göstermektedir.²⁰ MÖ II. bin boyunca Yukarı Fırat Bölgesi, gerek coğrafi konumu, gerekse değişen politik koşullar karşısında bir çeşit "çekişme alanı" olarak, sürekli değişen siyasi kampları nedeniyle askeri faaliyetlerin yoğun olduğu bir sahayı oluşturmaktadır (Fig. 9).²¹ Geç Bronz Çağı'nda Anadolu'da güçlü merkezi yapıların ve krallıkların ortaya çıkması, doğal olarak özellikle hâkimiyet alanları konusunda mücadelelerin daha şiddetli bir seyir izlemesine neden olmuştur. Geç Bronz Çağı'nın başından itibaren Yukarı Fırat Havzası, politik anlamda oldukça istikrarsız bir görünüm sunmaktadır. Geç Bronz Çağı boyunca bölge, Hitit, Mitanni ve Assur arasında bir çeşit çekişme sahası olmuştur. MÖ II. binin ilk yarısında I. Hattuşili'nin Anadolu'nun güneydoğusu ve Suriye'ye düzenlediği seferleri sırasında, hangi güzergâhı takip ettiği tam olarak bilinmese de Malatya-Elazığ Bölgesi'nde, Fırat'ın batısında bazı yerleri ele geçirmiş olabileceği kabul edilmektedir.²² Hititlerin Yukarı Fırat Bölgesi'ne olan ilgilerinin en önemli sebebi Hurri ve Assur saldırılarına karşı Fırat sınırının kontrol edilmesiydi.²³ Zira Kuzey Suriye'ye uzanan güzergâhın kontrolü aynı zamanda ticaret yollarının da kontrolü anlamına gelmekteydi. Eski Hitit Dönemi metinlerinde İšuwa'dan bahsedilmemesine rağmen, şüphesiz ki I. Hattuşili ve I. Murşili dönemlerinde güneye ve güneydoğuya yapılan seferlerin en azından bir kısmı, Yukarı Fırat Bölgesi üzerinden gerçekleştirilmiş olmalıdır. S. de Martino, Eski Hitit Dönemi'ne tarihlendirilen belgelerde geçen Henzuta, Hatra ve Hazga gibi

²⁰ Gojko Barjamovic, *A Historical Geography of Anatolia in the Old Assyrian Colony Period*. Museum Tusulanum Press, Copenhagen 2011, s. 217 vd.

²¹ Manuelli 2017, s. 138; Manuelli 2019, s. 159, Fig. 2.

²² Turgut Yiğit, "Tarih Öncesi ve Hitit Döneminde İšuwa Bölgesi", *Tarih Araştırmaları Dergisi* 17/28, 1995, s. 243; Tevfik Emre Şerifoğlu, "Between the Hittites and the Mitannians: The Malatya-Elazığ Area During the Late Bronze Age", *Ancient Near Eastern Studies* 48, 2011, s. 129.

²³ İlknur Taş, "Malitiya Kenti'nin de İçinde Bulunduğu Yukarı Fırat Bölgesinde, Hitit Devleti Tarafından Yürütülen Bir Merkezileştirme Politikasından Bahsetmek Mümkün müdür?" N. Durak ve M. Frangipane (eds.) *I. Uluslararası Arslantepe Arkeoloji Sempozyumu Bildirileri/I. International Arslantepe Archaeology Symposium Proceedings*, 4-6 Ekim/4-6 October 2018 Malatya, İnönü Üniversitesi Yayınları, Malatya 2019, s. 185-190.

şehirleri Malatya ve İšuwa Bölgesi'ne lokalize eder.²⁴ Bölgede Orta Anadolu'nun kültürel etkisini yoğun olarak yansıtan kültürel materyaller, Arslantepe'de Geç Bronz Çağı'nın başlangıcına tarihlendirilen tabakada (VB1) bulunmuştur.²⁵ Geç Bronz Çağı'nın başında Elazığ-Malatya Bölgesi'nde Hititler tarafından daha sonradan İšuwa olarak adlandırılan bölge, Mitanni ile Hititlerin kontrol ettiği alanların sınır bölgesini oluşturmuştur.²⁶ Yukarı Fırat Bölgesi'de Fırat'ın doğusuna lokalize edilen İšuwa Ülkesi ile ilgili ilk yazılı belgeler (KUB 23.11 (CTH 142)), Orta Hitit Dönemi'nde karşımıza çıkar. Bu belgede I/II. Tuthaliya'nın İšuwa Ülkesi'ne yaptığı sefer ve kazandığı zaferden bahsedilmektedir.²⁷ III. Hattuşili Dönemi'ne ait bir metinde (KBo 6.28 (CTH 88) + KUB 26.48 öy. 6-12) I. Arnuwanda yönetimi döneminde, Hititler, kuzeyde Kaşkaların saldırıları ile uğraşırken, doğuda İšuwa Ülkesi'nin bağımsızlığını kazanıp, Tegarama²⁸ topraklarına kadar gelip burayı yağmaladığından bahsedilmektedir.²⁹ Bölge ile ilgili kesin tarihi bilgiler, III. Tuthaliya dönemi ile ilgilidir. I. Şuppiluliuma'nın Mitanni tahtına çıkarılan Şattiwaza (Mattiwaza/Kurtiwaza) ile olan anlaşma metninde, İšuwa Ülkesi'ne yaptığı seferlerden ilkinin bahanesi olarak I. Şuppiluliuma'nın babası III. Tuthaliya zamanında İšuwa Ülkesi yanında yer alan bölgedeki birçok kentin düşmanca tavırlar sergilediğinden bahsedilmektedir. Bölgede, Hititlere karşı oluşan İšuwa Ülkesi öncülüğündeki bu koalisyonunun gücünü kırmak için I. Şuppiluliuma tarafından bu bölgeye seferler düzenlendiği ve kralın, İšuwa Ülkesi dâhil bu kentleri Hitit topraklarına dahil ettiğini

²⁴ Stefano de Martino, "İšuwa and Hatti during the Hittite Empire (Tuthaliya I- Şuppiluliuma I)" S. Velhartická (ed.) *Audias fabulas veteres. Anatolian Studies in Honor of Jana Součková-Siegelová*, BRILL, Leiden & Boston 2016, s. 98.

²⁵ Şerifoğlu 2011, s. 129; Federico Manuelli, "Hatti and the East. A Reassessment of the Archaeological Evidence from the Upper Euphrates Region: Places, Spaces and Artifacts" M. Alparslan (ed.) *Places and Spaces in Hittite Anatolia I: Hatti and the East*. Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü, İstanbul 2017, s. 143-144.

²⁶ Şerifoğlu 2011, s. 129.

²⁷ Nursel Aslantürk, "İşuwa Memleketi Üzerine Bir İnceleme" *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 5/1, 2014, s. 61.

²⁸ Tegarama'nın lokalizasyonu ile ilgili pek çok görüş vardır. Bunlar arasından en yaygın görüş Tegarama'nın modern Gürün olduğu yönünde olan görüştür. Bkz. John Garstang and Oliver R. Gurney, *The Geography of the Hittite Empire*. Occasional Publications of the British Institute of Archaeology in Ankara 5, London 1959, s. 46-48; Cahit Günbattı, "Kültepe'de Kervan Güzergahlarına Işık Tutan İki Yeni Metin", *Archivum Anatolicum* 5, 2002, s. 84-85. 79-91; Barjamovic 2011, s. 122-132. Tegarama'nın lokalizasyonu ile ilgili bir diğer görüş, Tegarama'nın Elbistan Ovası'nda aranması gerektiği yönündedir. J. David Hawkins ve Mark Weeden, "Kizzuwatna and the Euphrates States: Kummaha, Elbistan, Malatya Philology", *Hittite Landscape and Geography*, Brill, Boston-Leiden 2017, s. 289. Bu görüşler içerisinde en kesin olanı Tegarama'nın Fırat'ın batısına lokalize edilmesi gerektiğidir.

²⁹ Trevor Bryce, *The Kingdom of the Hittites*. New Edition, Oxford University Press, Oxford 2005, s. 146.

öğrenmekteyiz.³⁰ Malatya-Elazığ Bölgesi, Hitit Devleti'nin yıkılışına kadar büyük oranda Hititler'in kontrolü altında kaldı. Fırat'ın batısında Malatya, direkt Hitit kontrolünderken, Fırat'ın doğusu, vasal statüdeki İsuwa yöneticilerinin kontrolüne bırakılmıştır.³¹

Malatya ile ilgili en eski yazılı belge, I. Arnuwanda veya III. Tuthaliya Dönemi'ne tarihlendirilen, İsuwa'nın kuzeydoğusuna lokalize edilen Pahhuwa'nın yöneticisi Mita'nın Hitit topraklarına karşı düşmanca tavırlarını içeren belgedir. Bu metinde Malitiyalı yaşlılar (KUB XXIII 72 Rs. 37'; CTH 146), İsuwa, Pahhuwa ve Zuhmalı yaşlılar ile birlikte Hitit Devleti'ne sadık kalacaklarına dair yemin ettirilenler arasında geçmektedir.³² Rapor niteliğindeki bir belgede (KBO XVI 42 Vs.8 (CTH) ise Malitiya kentinin de içinde bulunduğu alanda ve İsuwa Ülkesi'nde teftiş niteliğinde bir denetim yapıldığından bahsedilmektedir.³³

MÖ 13. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bölgenin Assur saldırılarına karşı Hititler açısından önemli bir savunma alanı ve geçiş güzergâhı olduğu görülmektedir. IV. Tudhaliya'nın Assur ordusunun Nairi ülkesine doğru ilerlemesini durdurmak için Malatya-Elazığ Bölgesini kullandığı bilinmektedir. Ancak Assur'un bu dönemde İsuwa'ya saldırdığına dair herhangi bir kanıt yoktur. Hitit İmparatorluğu'nun çöküşünden sonra Malatya, Hitit kenti Kargamış'ın direkt kontrolü altına girer.³⁴

Malatya ve Yukarı Fırat Havzası'nda gerçekleştirilen arkeolojik araştırmalar ve kazılardan elde edilen maddi kültür kalıntılarında anlaşıldığı kadarıyla bölge yoğun olarak Orta Anadolu kültürel etkisi altında bulunmakta olup, diğer bölgelerin maddi kültüre olan katkılarının daha düzensiz olduğu ve maddi kültürü derinlemesine etkilemediği anlaşılmaktadır.³⁵ Geç Bronz Çağı'nda Yukarı Fırat Bölgesi'nde Orta Anadolu kültürel etkisini en iyi çanak çömlek materyaller üzerinde gözlemlemek mümkündür. Malatya Bölgesi'nin Geç Bronz Çağı'ndaki seramik repertuarı ve Hitit dünyası ile olan ilişkiyi ortaya koyan en sistemli bilgiler, Arslantepe kazılarında gelmektedir.³⁶ Arslantepe'nin Geç Bronz Çağı'nı temsil eden tabakalarında (VB1, VB2, IV) çanak, tabak, yemek pişirme kapları, kraterler, yüksek boyunlu, büyük ölçekli

³⁰ Yiğit 1995, s. 244; Aslantürk 2014; s. 66

³¹ Şerifoğlu 2011, s. 131.

³² Taş 2019, s. 187.

³³ Taş 2019, s. 187.

³⁴ Şerifoğlu 2011, s. 131-132.

³⁵ Manuelli 2017, s. 138.

³⁶ Federico Manuelli, "A View from the East. Arslantepe and the Central Anatolian World during the Late Bronze and Iron Ages: Interactions and Local Development", *ORIGINI* XXXIV, 2012, s. 363-367.

çömllekler Orta Anadolu'da Hitit dünyasının kap repertuarını yansıtmakta olup, kapalı kap formları ise Yukarı Fırat Bölgesi'nin geleneksel yerel formları, bazen de güneydoğu, Kilikya ve Suriye özellikleri taşıyan formlar olarak karşımıza çıkar.³⁷ Malatya-Elazığ Bölgesi'nde Geç Bronz Çağı seramikleri mal grubu açısından "yalın seramik" "boyalı seramik" ve "çok iyi turuncu seramik" olarak üç gruba ayrılmıştır.³⁸ İlk grubu M. Özdoğan, düz yalın açıklı, düz yalın açısız ve kaba seramik olarak adlandırmıştır.³⁹ MÖ II. binyıl boyalı seramiği, krem veya devetüyü astar üzerine kırmızı, kahverengi veya kırmızımsı kahverengi tonlarda şerit, zikzak veya kafes tarama şeklinde olup "Hitit boyalıları" olarak da adlandırılmaktadır.⁴⁰ Üçüncü grubu temsil eden "çok iyi turuncu seramik", Hitit İmparatorluk Dönemi "drab ware" (tekdüze seramik) olarak adlandırılan gruba karşılık gelmektedir.⁴¹ "Tekdüze seramik" ya da "drab ware" grubu seramikler, pişirme kapları ve büyük tabaklar hariç hemen hemen tüm kap tiplerinde karşımıza çıkar. "Tekdüze seramik" genelde açık kahverengi veya devetüyü renginde ve astarsız olup, yüzeyi özensizce parlatılmış, taşçıklı veya orta derece büyüklükte kumlu hamurludur.⁴² Yukarı Fırat Havzası'nda Hitit etkili kap formları arasında, ağız kenarı içe doğru kalınlaştırılmış veya ağız kenarı içbükey çanaklar, derin ve yayvan çanaklar, tabaklar, şişeler, küpler, maşrapalar, omuzlu bardaklar, fincanlar Arslantepe'nin Geç Bronz Çağı tabakalarında ele geçen ve seramik repertuarının önemli bir kısmını oluşturan formlardır.⁴³ Malatya-Elazığ Bölgesi, Geç Bronz Çağı'nda Hitit, Assur ve Mitanni güçleri arasında önemli bir çekişme sahasını oluşturmasına rağmen, Assur ve Mitanni etkili seramik yok denecek kadar azdır.⁴⁴ Bölgede Kuzey Suriye etkisini gösteren "combed ware" (tarak bezekli) olarak adlandırılan bezemeli seramikler, Orta Bronz Çağı'nda Arslantepe'de⁴⁵ ve Geç Bronz Çağı'nda Korucutepe'den

³⁷ Manuelli 2013a, s. 435.

³⁸ H.F. Russell, *Pre-Classical Pottery of Eastern Anatolia. Based on a survey by Charles Burney of sites along the Euphrates and around Lake Van*. British Institute of Archaeology at Ankara, Monograph No. 2, BAR International Series 85, Oxford 1980, s. 33-35.

³⁹ Mehmet Özdoğan, *Lower Euphrates Basin 1977 Survey*. Middle East Technical University Lower Euphrates Project Publications 1/2, İstanbul 1977, s. 11-12.

⁴⁰ Robert Whallon, *An Archaeological Survey of the Keban Reservoir Area of East-Central Turkey*. Ann Arbor 1979, s. 37-45; Şerifoğlu 2011, s. 133.

⁴¹ Şerifoğlu 2011, s. 133.

⁴² Ulf-Dietrich Schoop, *Hittite pottery: a summary*. H. Genz and D.-P. Mielke (eds.) *Insights into Hittite history and archaeology (Colloquia Antiqua 2)*, Leuven, Paris, Walpole 2011, s. 242.

⁴³ Manuelli 2013a, s. 73 vd.

⁴⁴ Şerifoğlu 2011, s. 136.

⁴⁵ Gian Maria Di Nocera, *Die Siedlung der Mittelbronzezeit von Arslantepe: Eine Zentralsiedlung von Beginn des Zweiten Jahrtausends v. Chr. in der Ebene von Malatya (Türkei)*. *Visceglia*, Rome 1998, s. 114, Taf. 22/1.

bilinmektedir.⁴⁶ Tarak bezemeli seramikler, Geç Bronz Çağı'nda Tille Höyük'te oldukça yaygın olarak ele geçmiştir.⁴⁷ Bölgede Geç Bronz Çağı'nda Akdeniz Bölgesi ve Hitit dünyası kültürel etkisini gösteren "red-lustrous wheel-made ware" (kırmızı-parlak çark yapımı seramik) grubuna giren seramikler, Yukarı Fırat Bölgesi'nde Tepecik⁴⁸ Korucutepe⁴⁹ ve Arslantepe'de⁵⁰ sınırlı sayıda da olsa ele geçmiştir. Kırmızı-parlak çark yapımı seramikler, oldukça yüksek kalitede, çark yapımı, parlak turuncu veya kırmızı renkli çok iyi düzleştirilmiş yüzeyi ile karakterize bu seramik Orta Anadolu Bölgesi'nde yerel olmayan bir grup olup, en erken MÖ 15. yüzyılda bölgede görülmeye başlamıştır.⁵¹ Anadolu'da, Geç Bronz Çağı II'nin başlarından Hitit İmparatorluğu'nun yıkılışına kadar olan süreçte kullanıldığı düşünülen bir seramik grubu I. Tuthaliya Dönemi'nden önceye tarihlenen tabakalarda bilinmemektedir.⁵² Bu seramik grubunun bölgedeki varlığı, Malatya-Elazığ Bölgesi'nin Geç Bronz Çağı II'de, Kilikya, Kuzey Kıbrıs, Kuzey-Orta Anadolu ağına dâhil olduğunu göstermesi açısından önemlidir.⁵³

Akçadağ Ovası, Sultansuyu Havzası ve Tohma Havzası Geç Bronz Çağı Yerleşimleri

Malatya Ovası ile Kuzey Suriye, Mezopotamya ve Güneydoğu Anadolu bağlantısının sağlandığı en önemli güzergâhlardan birini oluşturan Sultansuyu Havzası'nın yaklaşık 6 km batısında, Nurhak Dağları'nın doğusunda, Ören Köyünün 1.6 km güneybatısında, 230 m x 200 m ebatlarında, deniz

⁴⁶ Şerifoğlu 2011, s. 136, Fig. 10.

⁴⁷ Summers 1993, s. 88-92.

⁴⁸ Ufuk Esin, "Tepecik Kazısı 1969. Ek: Güven Arsebük, Tepecik İnsan Kalıntılarının İncelenmesine Katkılar/Tepecik Excavations, 1969. Addendum: Güven Arsebük, Preliminary Analysis of Human Skeletal Remains from Tepecik Levha/Plates 99-120", *Keban Projesi 1969 Çalışmaları/Keban Project 1969 Activities*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları/Middle East Technical University Keban Project Publications 1/2, Ankara 1972, s. 113, Lev. 94/2; .Ekin Kozal, "A Discussion of the Origin and the Distribution Patterns of Red Lustrous Wheel-made Ware in Anatolia: Cultural Connections across the Taurus and Amanus Mountains", D. Beyer, O. Henry ve A. Tibet (éds.) *La Cappadoce Méridionale de la préhistoire à la période byzantine*. Institut Français d'Études Anatoliennes Georges – Dumézil, İstanbul 2015, s. 54, Fig. 1.

⁴⁹ Griffin 1974, s. 93.

⁵⁰ Manuelli 2013a, s. 393.

⁵¹ Stefania Mazzoni, Anacleto D'Agostino ve Valentina Orsi, "Exploring a site in the North Central Anatolian

Plateau: Archaeological Research at Uşaklı Höyük (2013-2015)" *Asia Anteriore Antica. Journal of Ancient Near Eastern Cultures* 1/1, 2019, s. 126.

⁵² Kathryn O. Eriksson, "Red Lustrous Wheelmade ware: a product of Late Bronze Age Cyprus" J. A. Barlow, D. L. Bolger, B. Kling (eds), *Cypriot Ceramics: Reading the Prehistoric Record (Philadelphia University Monograph 74)*. Philadelphia 1991, s. 89.

⁵³ Manuelli 2013a, s. 411.

seviyesinden 1160 m yükseklikte, kuzey, güney, doğu ve batı yamaçları tarım arazilerine uzanan oldukça büyük ebatlarda bir höyük yerleşimi olan Ören Höyük'ün yüzeyinde, Kalkolitik Çağ, Erken Bronz Çağı, Orta Bronz Çağı, Demir Çağı ve Ortaçağ seramik materyalinin yanı sıra Kuzey Suriye etkili Geç Bronz Çağı amorf seramik parçaları ele geçmiştir (Fig. 2: 1-3). Ören Höyük'te ele geçen ve Geç Bronz Çağı'na ait olabilecek genelde iyi pişirilmemiş örneklerle temsil edilen, çark yapımı, portakal renginde “combed ware” (tarak bezemeli) seramik parçalarının üzerindeki bezeme geleneği, Arslantepe'nin Orta Bronz Çağı tabakasında,⁵⁴ Korucutepe'de⁵⁵ Orta Bronz Çağı'nın sonları Geç Bronz Çağı I'in başlarına tarihlendirilen seramikler üzerinde tespit edilmiştir. Orta Bronz Çağı'nda başlayıp, Geç Bronz Çağı'nın sonuna kadar devam eden bu gelenek, Tille Höyük'te Geç Bronz Çağı tabakalarından bilinmektedir.⁵⁶

Sultansuyu Havzası içerisinde yer alan Sincik Arkeolojik Alanı, Sahilköy Köyü'nün 900 m kuzeyinde, Sultansuyu Barajı'nın batı bankında, kuzeydoğu-güneybatı yönünde yaklaşık 500 m uzunluğunda, doğu batı yönünde 200 m genişliğinde alüvyol bir alana yayılmış bir sırt yerleşimidir. Deniz seviyesinden yaklaşık 970 m yükseklikteki bir alanda yer alan Sincik Arkeolojik Alanı'nın yüzeyinde, Erken, Orta ve Geç Bronz Çağı'na ait seramik materyal ve bunların yanısıra yerleşimin madencilik faaliyetlerine ışık tutacak demir madeni cürufları ele geçmiştir. Sincik Arkeolojik Alanı'nda ele geçen ve Geç Bronz Çağı'na tarihlendiğimiz portakal renginde, genelde iyi pişirilmiş, taşçıklı veya ince kum katkılı hamurlu tabak ve çanak parçalarının tamamı Hitit “drab ware” grubu seramiklerin özelliklerini göstermektedir. Ağız kenarı yukarıya doğru yuvarlatılmış tabak formu (Fig. 2: 4), Geç Bronz Çağı'nda Arslantepe, Korucutepe, İmikuşağı, Çınaz Höyük ve Kuşaklı-Sarissa'da Hitit İmparatorluk Çağı tabakalarında bilinen bir tabak formudur.⁵⁷ Ağız kenarı yukarı doğru yuvarlatılmış, Geç Bronz Çağı'nın tipik çanak formu (Fig. 2: 5), Arslantepe'de ele geçen basit konturlu sığ çanaklar grubuna girmektedir.⁵⁸ Benzer örnekleri Yazıkonak'ta ele geçen bu çanak formu, Orta Anadolu etkili bir formdur.⁵⁹ Ağız kenarı içe doğru kavisli ve ağız

⁵⁴ Di Nocera 1998, s. 114, Taf. 22/1.

⁵⁵ Gülsün Umurtak, Korucutepe II. 1973-1975 Dönemi Kazılarında Bulunmuş Olan Hitit Çağı Çanak Çömleği. Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1996, s. 69, 91; Lev. 15/2, 18/7, 18/8.

⁵⁶ Summers 1993, s. 88-92, Fig. 27-31.

⁵⁷ Gülsün Umurtak, *Hitit İmparatorluk Çağında İsuva Ülkesi Çanak Çömleği Üzerine Bir Araştırma. Korucutepe, İmikuşağı, Pınartepe, Çınaz II, Yazıkonak ve Tilenzit Höyükleri*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 1988, s. 21-23, Lev. 4/2-3, 5/1-3; Mielke 2006, Taf. 52/6; Manuelli 2013a, s. 115, Fig. III. 20/1.

⁵⁸ Manuelli 2013a, s. 122, Fig. III.24/12.

⁵⁹ Umurtak 1988, s. 50-51, Lev. 29/1.

kenarı içerden hafif keskinleştirilmiş sığ çanak formları (Fig. 2: 6-7), Arslantepe,⁶⁰ Korucutepe ve İmikuşağı'nın Hitit İmparatorluk Çağı tabakalarında,⁶¹ Kuşaklı-Sarissa'da⁶² ve Uşaklı Höyük'te⁶³ bilinen bir formdur. Dudağı dıştan hafifçe belirtilmiş, küresel gövdeli çanak formu (Fig. 2: 8), Arslantepe'de sığ, büyük çanak formlarından,⁶⁴ Korucutepe'de Hitit İmparatorluk Çağı tabakasından⁶⁵ ve Geç Bronz Çağı'nda Kuşaklı-Sarissa'dan⁶⁶ bilinmektedir. Sincik Arkeolojik Alanı'nda ele geçen demir madeni cürüfları, Sincik Arkeoloji Arkeolojik Alanı'nın yaklaşık 12 km. güneydoğusunda, Malatya Dağları üzerinde yer alan İbicek, Tepeyurt ve Kuyuluk demir madeni yataklarının bu dönemde de kullanılmış olabileceğine yönelik soru işaretleri oluşturmaktadır.⁶⁷ Ayrıca bu yerleşimin güneybatısında yer alan ve tortul kayaçlar üzerine volkanik kayaç ardalanması sunan Nurhak Dağları üzerinde bakır, kurşun, çinko ve demir yataklarının varlığı bilinmektedir. Bunun yanı sıra Sincik Arkeolojik alanının yaklaşık 15 km güneybatısında yer alan Dedeyazı Köyü demir madeni ocakları günümüzde aktif olarak kullanılmaktadır.

Şeyhler Köyü'nün 1.8 km kuzeydoğusunda, deniz seviyesinden 756 m yükseklikte, yaklaşık 90 m x 110 m ebatlarında, Sultansuyu Havzası'nın doğu bankında, kuzey ve batı yamaçları Sultansuyu Havzası'na bakan Bayramlar Tepesi bir sırt yerleşimidir. Kaçak kazı çukurlarından 1 m'den daha kalın taş duvar kalıntıları gözlemlenebilmektedir. Bayramlar Tepesi'nin batı ve kuzey yamaçları sarp kayalık alandan oluşmaktadır. Yerleşim bulunduğu konum itibariyle geçiş güzergâhını kontrol edebilecek bir noktada yer almaktadır. Bayramlar Tepesi'nin yüzeyinde toplanan seramik parçalarından yerleşimin Erken Bronz Çağı'nın sonlarından itibaren kullanıldığı anlaşılmaktadır. Erken, Orta, Geç Bronz ve Demir Çağı'nda kullanıldığını düşündüğümüz yerleşimde toplanan Geç Bronz Çağı seramik materyaller, bölgenin Orta Anadolu ve Akdeniz dünyası arasında, bir çeşit kültürel geçiş bölgesi özelliğini ortaya koyması açısından önemlidir. Bayramlar Tepesi'nin yüzeyinde toplanan, ağız kenarı içe doğru kavisli ve çoğu yuvarlatılmış çanaklar (Fig. 3: 1-5), tipik Hitit çanakları formunda yapılmışlardır. Ağız kenarı içe doğru hafif kavisli, dudağı iç kısımda sivri bitimli bir kalınlık

⁶⁰ Manuelli 2013a, s. 124, Fig. III. 25/5.

⁶¹ Umurtak 1988, s. 46-47, Lev. 24/1-2; Konyar 2007, s. 412, Res. 2/4.

⁶² Mielke 2006, Taf. 55/8.

⁶³ Mazzoni vd. 2019, s. 119, Fig. 85/3-4.

⁶⁴ Manuelli 2013a, s. 131, Fig. III.30/8

⁶⁵ Umurtak 1988, s. 58, Lev. 36/1.

⁶⁶ Mielke 2006, Taf. 63/15.

⁶⁷ Sevgi Dönmez, "2017 Malatya Yüzev Araştırması: Erken ve Orta Demir Çağı Araştırmalarına Yeni Katkılar", *Tarih Araştırmaları Dergisi* 38/65, 2019c, s. 54-55. Fig. 16.

şeklinde olan derin çanak formu (Fig. 3: 1, 3), İmikuşağı ve Korucutepe’de Hitit İmparatorluk Çağı tabakalarında,⁶⁸ Arslantepe IV’de,⁶⁹ Kuşaklı-Sarissa’da⁷⁰ bulunan çanak formları ile benzerdir. Düz gövdeli, ağız kesiminden içe dönerek dudak oluşturan çanak formu (Fig. 3: 2) Arslantepe IV’de,⁷¹ Korucutepe’de Hitit İmparatorluk Çağı II’de,⁷² Boğazköy’de⁷³ Hitit Dönemi’nin başlarından itibaren ve Kuşaklı-Sarissa’da⁷⁴ Geç Bronz Çağı’nda kullanılmaya başlayan bir formdur. Ağız kenarı içerden keskinleştirilmiş, düz çanak formu (Fig. 3: 4), Arslantepe IV’de,⁷⁵ Korucutepe Hitit İmparatorluk Çağı II, İmikuşağı 8 ve Tilenzit’te⁷⁶ ele geçen çanaklarla benzer formdadır. Düz büyük çanak grubunda yer alan, ağız kenarı içe doğru hafif kavisli çanak formu (Fig. 3: 5), Arslantepe IV’de⁷⁷ ve Boğazköy’de⁷⁸ Hitit Dönemi’nde sık kullanılan bir formu oluşturmaktadır. Bayramlar Tepesi’nde ele geçen seramikler arasında bir çömlek parçası formu (Fig. 3: 6), Boğazköy’de,⁷⁹ Hitit İmparatorluk Çağı’nın başlarında Korucutepe’de⁸⁰ ve Arslantepe’de⁸¹ tipik boyunsuz, dudak dışardan kalınlaştırılmış Hitit çömlek formu grubu içerisine girmektedir. Hitit boyalıları grubuna aldığımız, ağız kenarı kırmızı boyalı, gövdesi kafes motifi bezemeli çanak (Fig. 3: 7), hem form hem de boya bezeme geleneği açısından Geç Bronz Çağı’nda Kilise Tepe’de Hitit etkili bir seramik formu ve bezeme geleneği olarak karşımıza çıkar.⁸² Aslında bu boya bezeme geleneği Orta Anadolu’da nadir olarak kullanılan bir gelenektir. U.-D. Schoop, bu geleneğin Orta Anadolu’ya Akdeniz kültürel ilişkileri sonucu

⁶⁸ Umurtak 1988, s. 48-49, Lev. 26/2, 27/1.

⁶⁹ Manuelli 2013a, s. 128, Fig. III.27/14; Manuelli 2013b, s. 377, Fig. 3/7.

⁷⁰ Mielke 2006, Taf. 49/20.

⁷¹ Federico Manuelli, “Contextualizing crisis? Some thoughts on the end of the Bronze Age in the Euphrates Region.” Francesca Balossi Restelli, Andrea Cardarelli, G. M. Di Nocera, L. Manzanilla, L. Mori, G. Palumbi, H. Pittman (eds.), *Pathways through Arslantepe Essays in Honour of Marcella Frangipanes*. Sapienza Università Di Roma 2020, s. 609, Fig. 2/3

⁷² Umurtak 1988, s. 49, Lev. 27/2

⁷³ Schoop 2011, s. 245, Fig. 1/B.

⁷⁴ Mielke 2006, s. 109, Abb. 97/e.

⁷⁵ Pecorella 1975, s. 121, Fig. 22/9; Manuelli 2013a, s. 132, Fig. III.31/11.

⁷⁶ Umurtak 1988, s. 47-48, Lev. 25/1-2, 26/1.

⁷⁷ Pecorella 1975, s. 121, Fig. 22/4; Manuelli 2013a, s. 133, Fig. III.31/3; Manuelli 2013b, s. 377, Fig. 3/8.

⁷⁸ Ulf-Dietrich Schoop, “Dating the Hittites with Statistics: Ten Pottery Assemblages from Boğazköy-Hattuta”, D. P. Mielke, U.-D. Schoop, J. Seeher (eds.), *Structuring and Dating in Hittite Archaeology*. BYZAS 4, 2006, s. 223, Fig. 5/H.

⁷⁹ Schoop 2011, s. 249 Fig. 4/5

⁸⁰ Umurtak 1988, s. 121, Lev. 101/1.

⁸¹ Manuelli 2013a, s.151, Fig. III.43/6

⁸² John N. Postgate, “The Ceramics of Centralisation and Dissolution: A Case Study from Rough Cilicia”, *Anatolian Studies* 57, *Transanatolia: Bridging the Gap between East and West in the Archaeology of Ancient Anatolia*. 2007, s. 147. Fig. 4/754-756.

yayıldığını ve Akdeniz Bölgesi'nde de Hitit seramik formları üzerine boya bezeme geleneğinin uygulandığını belirtmektedir.⁸³ Malatya-Elazığ Bölgesi'nde Akdeniz etkili boya bezemeli Hitit seramik örnekleri Korucutepe ve İmikuşağı 8'de Hitit İmparatorluk Çağı tabakalarından bilinmektedir.⁸⁴ Yine Akdeniz etkili olduğunu düşündüğümüz, şevron bezemeli amorf parçalar (Fig. 3: 8-10), bezemeli çanak parçası örneğinde olduğu gibi aynı yapım tekniği özellikleri göstermektedir. Bu parçalar üzerindeki bezeme geleneği, Arslantepe'de de Geç Bronz Çağı'nda bilinen bir bezeme geleneğini oluşturmaktadır.⁸⁵ Bayramlar Tepesi'nde ele geçen ortası oluklu kulp parçası (Fig. 3: 11), form özellikleri bakımından İmikuşağı 8'de ele geçen kulbu oluklu testinin kulbu ile benzerdir.⁸⁶ Parmak baskı bezemeli bir diğer kulp örneği (Fig. 3: 12), Arslantepe'de Geç Bronz Çağı'nda sevilen bir kulp formunu oluşturmaktadır.⁸⁷ Portakal renginde, kabartma bezemeli, büyük bir küpe ait olduğunu düşündüğümüz gövde parçası (Fig. 3: 13) üzerindeki kabartma bant bezeme geleneği, Arslantepe'de Geç Bronz Çağı'nda sevilen bir bezeme geleneğidir.⁸⁸ Bayramlar Tepesi gerek buluntular gerekse bulunduğu konum itibarıyla bir çeşit kontrol noktasında yer alması nedeniyle bölgeler arası kültürel ve politik ilişkiler açısından Geç Bronz Çağı'nda önemli bir merkezi temsil ediyor olmalıdır.

Sultansuyu Havzası'nın 8 km batısında, Aşağıörükçü Köyü'nün yaklaşık 770 m kuzeybatısında, deniz seviyesinden 997 m yükseklikte, modern yerleşim ve tarım nedeniyle tamamen tahrip olmuş Evliyan Mevkii'nde Geç Bronz Çağı'na ait çok sayıda çanak çömlek ve küp parçaları ele geçmiştir. Profili ağıza doğru giderek dışa açılan, hafif içe kavisli ağızlı çanaklar (Fig. 4: 1-2), Korucutepe Hitit İmparatorluk I tabakasında, İmikuşağı 7-8'de,⁸⁹ Arslantepe'de,⁹⁰ Uşaklı Höyük'te⁹¹ ve Kuşaklı-Sarissa'da⁹² Geç Bronz Çağı'nda bilinen bir formdur. "Drab ware" grubu içerisine giren bu çanak formu, Boğazköy'de tipik Hitit çanak formlarından birini oluşturmaktadır.⁹³ Ağız kenarı içe doğru keskinleşerek biten, düz çanak formları (Fig. 4: 3-4),

⁸³ Schoop 2011, 258-259.

⁸⁴ Umurtak 1988, s. 187-188, Lev. 179/2, 180/1-2.

⁸⁵ Manuelli 2013a, s. 206, Pl. 5/3

⁸⁶ Umurtak 1988, s. 107, 171-172, Lev. 85/2, 160/1.

⁸⁷ Manuelli 2013a, s. 199, Fig. III.73/3.

⁸⁸ Manuelli 2013a, s. 164, Fig. III.50/1,2,9.

⁸⁹ Griffin 1980, Pl. 15/F; Umurtak 1988, s. 45-46, Lev. 23/1-2.

⁹⁰ Manuelli 2013a, s. 124, Fig. III.25/10

⁹¹ Mazzoni vd. 2019, s. 121, Fig. 91/5-6.

⁹² Mielke 2006, Taf. 54/14.

⁹³ Schoop 2006, s. 227, Fig. 5/G.

Uşaklı Höyük'te,⁹⁴ Boğazköy'de⁹⁵ ve Arslantepe'de⁹⁶ ele geçen “drab ware” grubu içerisindeki çanak formları ile benzerdir. Evliyan Mevkii'nde ele geçen boya bezemeli çömlek parçası (Fig. 4: 5), bölgenin Akdeniz dünyası ile olan kültürel ilişkiyi açığa vurması bakımından önemlidir. Zikzak biçimli boya bezemeli çömlek parçası Kilise Tepe'de ele geçen boya bezemeli örneklerle benzer özelliktedir.⁹⁷ Evliyan Mevkii'nde ele geçen bu boya bezemeli parça, Bayramlar Tepesi'nde ele geçen boya bezemeli örneklerle (Fig. 3: 7-10) benzerlik göstermektedir. Ağız kenarı dışarı doğru taşırılarak kalınlaştırılmış, “drab ware” grubu seramiklerin renk ve pişirme kalitesine sahip çömleğin formu (Fig. 4: 6), Korucutepe'de,⁹⁸ Arslantepe'de⁹⁹ ve Kinet Höyük'te¹⁰⁰ Hitit İmparatorluk Dönemi'nde kullanıldığı bilinmektedir. Kalınlaştırılmış ağız kenarlı çömlek formu (Fig. 4: 7), Arslantepe IV,¹⁰¹ Korucutepe Hitit İmparatorluk II tabakası ve İmikuşağı 7-8'de¹⁰² ele geçen çömlek formları ile benzerdir. Kısa boyunlu, üstü eğimli kesilmiş, dudacağı dışta yumuşak bitimli bir çıkıntı biçiminde olan küp formu (Fig. 4: 8), Uşaklı Höyük'te,¹⁰³ Kuşaklı-Sarissa'da,¹⁰⁴ Korucutepe Hitit İmparatorluk I, İmikuşağı 8¹⁰⁵ ve Arslantepe IV'de¹⁰⁶ Geç Bronz Çağı II tabakalarında ele geçmiştir. Akdeniz etkili bir başka Hitit İmparatorluk Dönemi kap grubuna ait parça “red-lustrous wheel made” (Kırmızı Parlak Çark Yapımı Seramik) grubu içerisinde değerlendirilmiştir. Kırmızı renkte astarlı, ağız kenarı içe kavisli ve halka dipli tabak parçası (Fig. 4: 9), form özellikleri bakımından Kuşaklı-Sarissa,¹⁰⁷ Kinet

⁹⁴ Mazzoni vd. 2019, s. 118, Fig. 84/6-8.

⁹⁵ Schoop 2006, s. 223, Fig. 5/H

⁹⁶ Manuelli 2013a, s. 124, Fig. III.25/7

⁹⁷ Postgate 2007, s. 148, Fig. 5/705

⁹⁸ Griffin 1980, Pl. 5/267.

⁹⁹ Manuelli 2013a, s. 160, Fig. III.49/6-7.

¹⁰⁰ Marie-Henriette Gates, “Potmarks at Kinet Höyük and the Hittite Ceramic Industry”, *La Cilicie : espaces et pouvoirs locaux (IIe millénaire av. J.-C. – IVe siècle ap. J.-C.)*. Actes de la Table Ronde d'Istanbul, 2-5 novembre 1999. Istanbul : Institut Français d'Études Anatoliennes-Georges Dumézil 2001.s. 153, Fig. 5/15.

¹⁰¹ Pecorella 1975, s. 125, Fig. 24/12.

¹⁰² Umurtak 1988, s. 122, Lev. 101/2, 102/1.

¹⁰³ Stefania Mazzoni ve Anacleto D'Agostino, “Survey of the Archaeological Landscape of Uşaklı / Kuşaklı Höyük (Yozgat)”, *Anatolica* 36, 2010, s. 127, Fig. 24/137.

¹⁰⁴ Mielke 2006, Taf. 44/3.

¹⁰⁵ Umurtak 1988, s. 163-164, Lev. 149/1, 150/1.

¹⁰⁶ Pecorella 1975, s. 125, Fig. 24/23.

¹⁰⁷ Mielke 2006, Taf. 59/6-12.

Höyük¹⁰⁸ ve Uşaklı Höyük'te¹⁰⁹ ele geçen tabak formu ile benzer özelliktedir. Evliyan Mevkii'nde Geç Bronz Çağı'na tarihlendiğimiz kulp parçası (Fig. 4: 10), özellikle Geç Bronz Çağı küplerinin gövdesine tutturulan dikey kulp formundadır. Bu kulp formları Arslantepe'de¹¹⁰ ve Kuşaklı-Sarissa'da¹¹¹ Geç Bronz Çağı'nda, küpler üzerinde sık kullanılan bir kulp formudur. Evliyan Mevkii'nde ele geçen seramik parçalar, Hitit İmparatorluk Çağı'nda Orta Anadolu ve Akdeniz dünyası arasındaki kültürel ilişkilerde, Akçadağ Ovası ve Sultansuyu Havzası'nın önemini ortaya koymasından dolayı son derece önemlidir.

Geç Bronz Çağı'nda Kuzey Orta Anadolu ve Malatya Ovası arasındaki kültürel ilişkilerin şekillenmesinde önemli olduğunu düşündüğümüz en önemli geçiş güzergâhı olan Tohma Havzası içerisinde dört bölgede Geç Bronz Çağı merkezleri saptanmıştır. Tohma Havzası içerisinde, altüvyol dolgunun yoğun olduğu bölgede, deniz seviyesinden 954 m yükseklikte, Doğantepe Köyünün 890 m batısında, doğu-batı ve kuzey yamaçları bahçe tarımı yapılan arazilere uzanan Hantepe Höyük I'de Geç Bronz Çağı seramik materyalleri saptanmıştır (Fig. 5). Höyüğün kuzey-güney doğrultuda uzunluğu 300 m; doğu batı doğrultusunda genişliği 150 m'dir. Höyüğün üzerinde daha önceden bahçe tarımı nedeniyle yapılan teraslama faaliyetleri höyüğe oldukça zarar vermiştir. Höyüğün yüzeyinde bahçecilik faaliyetleri nedeniyle daha önceki yıllarda gerçekleştirilmiş olan teraslama işlemleri sırasında taş duvar kalıntıları açığa çıkmıştır. Tahribat alanlarında ortaya çıkan taş duvar kalıntılarında, mimari öge olarak özellikle bazalt taşının kullanılmış olduğu görülmektedir. Hantepe Höyük'ün yaklaşık 40 m batısında ikinci bir höyük yerleşimi saptandığı için Hantepe Höyük'e Hantepe Höyük I (doğu) demeyi uygun bulduk. Hantepe Höyük I yüzeyinde yapılan araştırmalar sırasında Orta Bronz Çağı, Geç Bronz Çağı ve Helenistik Çağ seramiği tespit edilmiştir. Geç Bronz Çağı'nda Orta Anadolu-Malatya Ovası arasındaki kültürel ilişkilere ışık tutacak "drab ware" grubuna ait çanak çömlekler, parmak baskı bezemeli kulp, yatay kulp, ip baskı bezemeli çanak parçaları ele geçmiştir. Ağız kenarı üstten içe doğru eğimli kesilmiş, dudak kısmı dışta yumuşak bitimli bir çıkıntı durumunda olan kısa boyunlu küp

¹⁰⁸ Marie-Henriette Gates, "Dating the Hittite Levels at Kinet Höyük: a Revised Chronology", D.P. Mielke, U.-D. Schoop, J. Seeher (eds.), *Strukturierung und Datierung in der hethitischen Archäologie* (BYZAS 4), Veröffentlichungen des Deutschen Archäologischen Instituts Istanbul, Ege Yayınları İstanbul, 2006, s. 305-306, Fig. 9/2.

¹⁰⁹ Mazzoni vd. 2019, s. 126, Fig. 18/21-22.

¹¹⁰ Manuelli 2012, s. 366. Fig. 3/8.

¹¹¹ Mielke 2006, Taf. 84/3-4.

formu (Fig. 5: 1), İmikuşağı 8'de,¹¹² Arslantepe IV'de,¹¹³ Boğazköy'de (Büyükale IVa),¹¹⁴ Kinet Höyük'te¹¹⁵ ve Kuşaklı-Sarissa'da¹¹⁶ tipik Hitit küp repertuarında yer alan formu temsil etmektedir. Dudağı dışta, kalın ve keskin kenarlı bir çıkıntı durumunda olan kısa boyunlu küp formu (Fig. 5: 2), İmikuşağı 8,¹¹⁷ Arslantepe IV,¹¹⁸ Tarsus-Gözlükule¹¹⁹ ve Norşuntepe'de¹²⁰ Geç Bronz Çağı II'de kullanılan bir formdur. Dudağı dışardan kalınlaştırılmış, üstü içe doğru eğimli kesilmiş, ağız kenarını çevreleyen iki paralel, yatay oluk bezemeli küp formu (Fig. 5: 3), İmikuşağı 8'de,¹²¹ Arslantepe'de¹²² ve Tarsus-Gözlükule'de¹²³ Geç Bronz Çağı I'de ele geçen küp formları ile benzerdir. Krem renginde astarlı, portakal renginde hamurlu, taşçıklı, üzerinde ip baskı izi bulunan amorf gövde parçası üzerindeki baskı izi (Fig. 5: 4), Arslantepe'de¹²⁴ ve Kuşaklı-Sarissa'da¹²⁵ ele geçen amorf gövde parçaları üzerindeki ip baskı izi ile aynı özelliktedir. Bayramlar Tepesi'nde ele geçen kabartma bezemeli gövde parçasınının (Fig. 3: 13) yakın benzeri, açık portakal renginde astarlı, yoğun taşçıklı, iyi pişirilmiş kabartma bezemeli, büyük bir küpe ait gövde parçasıdır (Fig. 5: 5). Bu gövde parçası üzerindeki kabartma bant bezeme geleneği Arslantepe'de Geç Bronz Çağı'nda sevilen bir bezeme geleneğini oluşturmaktadır.¹²⁶ Açık portakal renginde astarlı, boynu içbükey bir eğimle yükselen, ağız kenarı dışardan hafifçe yuvarlatılarak kalınlaştırılmış çömlek formu (Fig. 5: 6), Korucutepe'de Hitit İmparatorluk Çağı I'de¹²⁷ ve Arslantepe'de¹²⁸ VB1'den IV. tabakanın sonlarına kadar devam eden bir formu oluşturmaktadır. Ağız kenarı dışardan hafifçe yuvarlatılarak kalınlaştırılmış, dıştan dudağın altında oluk bulunan, ağız

¹¹² Umurtak 1988, s. 163-164, Lev. 149/1.

¹¹³ Pecorella 1975, 118, Fig. 19/7; Manuelli 2013a, s. 161, Fig. III.49/6.

¹¹⁴ Franz Fischer, *Die Hethitische Keramik von Boğazköy*. Wissenschaftliche Veröffentlichung der Deutschen Orient-Gesellschaft (WVDOG) 75, Berlin 1963, Taf. 71/653.

¹¹⁵ Gates 2006, s. 306, Fig. 10/7.

¹¹⁶ Mielke 2006, Taf. 44/1.

¹¹⁷ Umurtak 1988, s. 161-62, Lev. 145/1.

¹¹⁸ Pecorella 1975, s. 118, Fig. 19/5.

¹¹⁹ Hetty Goldman, *Excavations at Gözlü Kule, Tarsus II. From the Neolithic through the Bronze Age*. Princeton University Press for the Institute for Advanced Study. Princeton, New Jersey 1956, Pl. 390/L.

¹²⁰ Günther Korbel, *Die Spätbronzezeitliche Keramik von Norşuntepe*. Institut für Bauen und Planen in Entwicklungsländern Mitteilungen 4. Hannover 1985, Taf. 175/3511.

¹²¹ Umurtak 1988, s. 165-166, Lev. 152/1.

¹²² Manuelli 2013a, s. 171, Fig. III.55/3.

¹²³ Goldman 1956, Pl. 381/I.

¹²⁴ Manuelli 2013a, Pl. II/3.

¹²⁵ Mielke 2006, Taf. 88/6.

¹²⁶ Manuelli 2013a, s. 164, Fig. III.50/1,2,9.

¹²⁷ Griffin 1980, Pl. 5/216; Umurtak 1988, s. 139, Lev. 120/1.

¹²⁸ Manuelli 2012, s. 366, Fig. 3/6.

kenarının iç kısmı da hafifçe eğimli bir şekilde yuvarlatılarak sonlandırılmış, ağız kenarının iç kısmından gövdeye doğru kırmızımsı kahverengi renkte boyalı, çanak parçası (Fig. 5: 7), gerek form özellikleri gerekse boya bezeme geleneği açısından Geç Bronz Çağı'nda Akdeniz Bölgesi'nde görülen form ve bezeme geleneğini yansıtmaktadır.¹²⁹ Düz gövdeli, ağız kenarı hafif içe kavisli, gövdesi delikli, portakal renginde hamurlu ve krem astarlı, "drab ware" grubu içinde değerlendirilebileceğimiz çanak parçasının (Fig. 5: 8) yakın benzerleri Kuşaklı-Sarissa'da ele geçmiştir.¹³⁰ Krem renginde astarlı, taşçıklı ve parmak baskı bezemeli, dikey kulp parçası (Fig. 5: 9) üzerindeki parmak baskı geleneği, Arslantepe'de¹³¹ ve Kuşaklı-Sarissa'da¹³² Geç Bronz Çağı boyunca iyi bilinen bir bezeme geleneğini oluşturmaktadır. Hantepe Höyük I'de tek bir parça ile temsil edilen yatay kulp parçası (Fig. 5: 10), Boğazköy'de¹³³ ve Arslantepe'de¹³⁴ Geç Bronz Çağı boyunca, Kuşaklı-Sarissa'da Orta Bronz Çağı ve Erken Hitit Dönemi'nde¹³⁵ ve Uşaklı Höyük yüzey araştırmalarından¹³⁶ bilinmektedir. Yatay kulp formu, Assur Ticaret Kolonileri çağından itibaren Orta Anadolu'da, çanaklarda kullanılan bir kulp formunu oluşturmaktadır.¹³⁷

Hantepe Höyük'ün 40 m batısında yer alan tepe üzerinde yapılan yüzey araştırması neticesinde bu tepenin de Hantepe Höyük ile bağlantılı ikinci bir höyük yerleşimi olduğu anlaşılmıştır. Deniz seviyesinden 948 m yükseklikte, Hantepe Höyük I'nın 40 m batısında yer alan tepelik alan üzerine kurulmuş höyük yerleşimi, Hantepe Höyük II (batı) olarak isimlendirilmiştir. Hantepe Höyük II yüzeyinde ele geçen seramik parçalarının tamamı Geç Bronz Çağı'na tarihlendirilmiştir. Höyük yüzeyinde yapılmış olan kaçak kazı çukurundan ve bahçecilik faaliyetlerinden dolayı taş duvar kalıntıları açığa çıkmıştır. Hantepe Höyük II, Hantepe Höyük I kompleksinin bir devamı

¹²⁹ Connie. K. Hansen and John. N. Postgate, "The Bronze to Iron Age Transition at Kilise Tepe", *Anatolian Studies* 49, *Anatolian Iron Ages 4*. Proceedings of the Fourth Anatolian Iron Ages Colloquium Held at Mersin, 19-23 May 1997 (1999), s. 112, Fig. 1.10/5; Marina Pucci, *Excavations in the Plain of Antioch III. Stratigraphy, Pottery, and Small Finds from Chatal Höyük in the Amuq Plain*. Oriental Institute Publications 143, The University of Chicago. Chicago 2019, Pl. 18/d.

¹³⁰ Mielke 2006, Taf. 66/8-11.

¹³¹ Manuelli 2013a, s. 199, Fig. III.73/3.

¹³² Mielke 2006, s. 149, Taf. 79/14.

¹³³ Fischer 1963, Taf. 103-108.

¹³⁴ Manuelli 2013a, s. 119, Fig. III.73/10.

¹³⁵ Mielke 2006, s. 149, Abb. 142.

¹³⁶ Mazzoni ve D'Agostino 2010, s. 126, Fig. 18/12, 15.

¹³⁷ Hülya Torun, *Kayalıpınar 2012 Yılı Kazılarında Ele Geçen Assur Ticaret Kolonileri Çağı Seramiği*. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya 2019, Lev. 22.

niteliğinde olup, muhtemelen bir aşağı şehir yerleşimi olarak değerlendirilebilir. Hantepe Höyük II'nin yüzeyinde ele geçen, düz gövdeli, ağız kenarı üstten içe doğru eğimli kesilerek iç kısımda sivrilmiş dudaklı, ip baskı bezemeli çanak (Fig. 6: 1), Kuşaklı-Sarissa'da¹³⁸ ve Arslantepe'de¹³⁹ Geç Bronz Çağı'nda hem form hem de bezeme geleneği açısından yaygın kullanılan bir formu temsil etmektedir. Bu çanak formu, Korucutepe ve İmikuşağı 8'de¹⁴⁰ Geç Bronz Çağı II'de yaygın olarak kullanılan form özelliklerine sahiptir. Hitit İmparatorluk Dönemi kap grubuna ait bir parça olduğunu düşündüğümüz Evliyan Mevkii'nde ele geçen tabak (Fig. 4: 9) ile aynı form ve yapım özelliklerine sahip bu tabak (Fig. 6: 2) "red-lustrous wheel made" grubu içerisinde değerlendirilmiştir. Kırmızı renkte astarlı, ağız kenarı içe kavisli ve halka dipli tabak parçası form özellikleri bakımından Kuşaklı-Sarissa,¹⁴¹ Kinet Höyük¹⁴² ve Uşaklı Höyük'te¹⁴³ ele geçen tabak formu ile benzer özelliktedir. Yüzeyde bulunan parmak baskı bezemeli bir kulba sahip, uzun boyunlu, şişkin gövdeli çömleğin gövde kısmı korunmuştur (Fig. 6: 3). Parmak baskı bezemeli kulp geleneği Arslantepe'de¹⁴⁴ ve Kuşaklı-Sarissa'da¹⁴⁵ Geç Bronz Çağı boyunca iyi bilinen bir bezeme geleneğini oluşturmaktadır. Yatay kulplu bir çanağa ait parça (Fig. 6: 4), form özellikleri bakımından Boğazköy'de¹⁴⁶ ve Arslantepe'de¹⁴⁷ Geç Bronz Çağı boyunca, Kuşaklı-Sarissa'da Orta Bronz Çağı ve Erken Hitit Dönemi'nde¹⁴⁸ ve Uşaklı Höyük yüzey araştırmalarından¹⁴⁹ bilinmektedir. Kırmızı renkte astarlı, ince cidarlı, çark yapımı yuvarlak ağızlı bir testiye ait olduğunu düşündüğümüz ağız kenarı parçası (Fig. 6: 5), form özellikleri ve yapım tekniği bakımından Kinet Höyük'te Geç Bronz Çağı II'de¹⁵⁰ İnadık'ta,¹⁵¹ Boğazköy'de ve Alacahöyük'te¹⁵² Erken Hitit Dönemi'nde, Tell Açıana'da ve Mersin-

¹³⁸ Mielke 2006, Taf. 50/4, 88/6.

¹³⁹ Manuelli 2013a, Fig. III.31/12, Pl. II/3,

¹⁴⁰ Umurtak 1988, s. 47-48, Lev. 25/1-2.

¹⁴¹ Mielke 2006, Taf. 59/6-12.

¹⁴² Gates 2006, s. 305-306, Fig. 9/2.

¹⁴³ Mazzoni vd. 2019, s. 126, Fig. 18/21-22.

¹⁴⁴ Manuelli 2013a, s. 199, 305, Fig. III.73/3. VII/16.

¹⁴⁵ Mielke 2006, s. 149, Taf. 79/14.

¹⁴⁶ Fischer 1963, Taf. 103-108.

¹⁴⁷ Manuelli 2013a, s. 119, Fig. III.73/10.

¹⁴⁸ Mielke 2006, s. 149, Abb. 142.

¹⁴⁹ Mazzoni ve D'Agostino 2010, s. 126, Fig. 18/12, 15.

¹⁵⁰ Gates 2001, s. 150, Fig. 2/12.

¹⁵¹ Kozal 2015, s. 59-60, Fig. 6/4.

¹⁵² Fikri Kulakoğlu, *Orta Anadolu'da Eski Hitit Krallık Çağı Çanak Çömleği*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 1997, s. 182-183, Lev. 37/4, 39/2.

Yumuktepe’de Geç Bronz Çağı’nda¹⁵³ kullanılan parlak kırmızı astarlı, Akdeniz etkili seramik grubu içerisinde değerlendirilebilir. Zikzak bezemeli amorf gövde parçası üzerindeki bezeme geleneği (Fig. 6: 6), İmikuşağı 8’de¹⁵⁴ ve Kinet Höyük’te¹⁵⁵ Geç Bronz Çağı’nda bilinen bir bezeme geleneği olup, bu parça Hitit boyalıları grubuna dahil edilmiştir.

Tohma Havzası içerisinde yer alan Konçur Höyük, deniz seviyesinden 920 m yükseklikte, Esenbey Mahallesi’nin 3.3 km doğusunda, yaklaşık 70 m x 50 m ebatlarında, büyük oranda alüvyal dolguya sahip doğal tepelik bir alan üzerine kurulmuş bir höyük yerleşimidir. Erken Bronz Çağı, Orta Bronz Çağı, Geç Bronz Çağı ve Erken Demir Çağı’nda kullanıldığı anlaşılan höyüğün doğu ve güney yamaçları alüvyal dolgunun erozyona uğramasından dolayı büyük oranda tahrip olmuştur. Höyük yüzeyinde bulunan, dudağı dışta bir bant şeklinde kalınlaştırılmış, karın kesiminde yumuşak bir omurgası ile dikkat çeken, söbe kesitli kulplu çömlek formu (Fig. 7: 1), Korucutepe’de Hitit İmparatorluk Çağı I ve II’de, İmikuşağı’nda 7 ve 8. tabakalarda ele geçen çömlek formları ile benzerdir.¹⁵⁶ Bu çömlek formu Malatya Ovası’nda Arslantepe IV ve III’de¹⁵⁷ ve Kinet Höyük’te¹⁵⁸ Geç Bronz Çağı II tabakasından da bilinen bir formdur. Ağız kenarı dışardan yuvarlatılarak kalınlaştırılmış, söbe biçimli kulplu, düşük karınlı çömlek formu (Fig. 7: 2), İmikuşağı 8. tabakada¹⁵⁹ ve Arslantepe’de Geç Bronz Çağı I’den Geç Bronz Çağı II’nin sonlarına kadar olan tabakalarda¹⁶⁰ ve Arslantepe III’de¹⁶¹ Erken Demir Çağı’nın sonlarına kadar bilinen bir formdur. Dıştan kalınlaştırılmış dudaklı, kulbu ağız kenarından gövdeye doğru uzanan boyunlu testi formu (Fig. 7: 3), Korucutepe’de Hitit İmparatorluk Çağı I tabakasından¹⁶² Arslantepe VB1’de¹⁶³ ve Erken Demir Çağı’nda Lidar Höyük’te¹⁶⁴ ele geçen formlarla

¹⁵³ Ekin Kozal ve Mustafa Kibaroglu, “Red Lustrous Wheel-made Ware Archaeometry Project 2014-16 Studies/ Red Lustrous Wheel-made Ware Arkeometri Projesi 2014-16 Yılı Çalışmaları” *ANMED* 15, 2017, s. 316, Fig. 3; Federico Manuelli, “The Late Bronze Age”, I. Caneva ve G. Köroğlu (eds.), *Yumuktepe. A Journey Through Nine Thousand Years*, Ege Yayınları, İstanbul 2010, s. 61, Fig. 97.

¹⁵⁴ Umurtak 1988, s. 189, Lev. 182/1.

¹⁵⁵ Postgate 2007, Fig. 4/759.

¹⁵⁶ Umurtak 1988, s. 124, Lev. 103/1-2.

¹⁵⁷ Pecorella 1975, s. 125, Fig. 16/9, 24/13; Manuelli 2013a, s. 157, Fig. III.47/4.

¹⁵⁸ Gates 2006, s. 307, Fig. 10/5.

¹⁵⁹ Umurtak 1988, s. 133-134, Lev. 113/1-2.

¹⁶⁰ Manuelli 2012, s. 366, Fig. 3/3; Manuelli 2013a, s. 157, Fig. III.47/1-2.

¹⁶¹ Pecorella 1975: Fig. 16/1.

¹⁶² Umurtak 1988, s. 108, Lev. 86/2.

¹⁶³ Manuelli 2013a, s. 175, Fig. III.59/1, 4; Manuelli 2017, s. 157, Fig. 4.

¹⁶⁴ Uwe Müller, “Die eisenzeitliche Keramik des Lidar Höyük”, A. Hausleiter and A. Reiche (eds.) *Iron Age Pottery in Northern Mesopotamia, Northern Syria and South-Eastern Anatolia*, Ugarit-Verlag, Münster, 1999, Abb. 6/DB06.

benzer özelliktedir. Açık portakal renginde astarlı amorf gövde parçalarının üzerine kahverengi boya bezemeli iki örnek üzerindeki bezeme geleneği (Fig. 7: 4-5), Arslantepe'de,¹⁶⁵ Boğazköy-Büyükale'de,¹⁶⁶ Yumuktepe'de,¹⁶⁷ ve Kilisetepe'de¹⁶⁸ Geç Bronz Çağı tabakalarında sevilen bezeme geleneğini oluşturmaktadır. Portakal renginde astarlı, çentik bezemeli amorf gövde parçaları üzerindeki çentik bezeme (Fig. 7: 6-7), Boğazköy-Büyükale'de,¹⁶⁹ Kuşaklı-Sarissa'da,¹⁷⁰ Korucutepe Hitit İmparatorluk Çağı II tabakasında¹⁷¹ ve Arslantepe'de¹⁷² ele geçen seramiklerin üzerindeki bezemeler ile benzerdir.

Deniz seviyesinden 1090 m yükseklikte, Kayadibi Köyünün 500 m kuzeydoğusunda, Tohma Vadisi'nin 1.5 km güneyinde, modern tarım nedeniyle tamamen tahrip olmuş bir arkeolojik yerleşim olan Kayadibi-Ören Mevkii'nde ele geçen açık krem rengi astarlı, açık portakal renginde hamurlu, büyük küp parçası ve kahverengi astarlı çömlek parçası Geç Bronz Çağı'na tarihlendirilmiştir. Dudağı dıştan yuvarlatılarak kalınlaştırılmış, içbükey boyunlu çömlek formu (Fig. 8: 4), İmikuşağı 8'de,¹⁷³ Kuşaklı-Sarissa'da¹⁷⁴ ve Arslantepe'de¹⁷⁵ tipik Hitit kap repertuarı içerisinde yer alan küpler ile benzerdir. Kısa boyunlu, üstü eğimli kesilmiş olan dudağı dışta yumuşak bitimli bir çıkıntı biçiminde olan küp formu (Fig. 8: 5), Evliyan Mevkii'nde ele geçen küp formu (Fig. 4: 8) ile benzerdir. Bu form Uşaklı Höyük'te,¹⁷⁶ Kuşaklı-Sarissa'da,¹⁷⁷ Korucutepe Hitit İmparatorluk I, İmikuşağı 8¹⁷⁸ ve Arslantepe IV'de¹⁷⁹ Geç Bronz Çağı II tabakalarında ele geçmiştir.

Resuluşağı Köyünün 4.8 km doğusunda, deniz seviyesinden 1572 m yükseklikte yer alan dağlık alanın yamacında, Ulupınar Mevkii'nde, yapılan sulama göleti faaliyetleri sırasında oldukça tahrip olmuş muhtemel bir Geç Bronz Çağı yerleşimi tespit edilmiştir. Güney yamacı vadilik alana bakan

¹⁶⁵ Manuelli 2013a, s. 409-410, Pl. V/2-3.

¹⁶⁶ Fischer 1963, Taf. 1-2.

¹⁶⁷ Eric Jean, "Between the Late Bronze and Iron Ages in Cilicia: Local Painted Wares from a Regional Perspective", *Archaeology & History in the Lebanon* 50-51, 2019-2020, s. 20, Fig. 8.1/a.

¹⁶⁸ Postgate 2007, s. 147, Fig. 4.

¹⁶⁹ Fischer 1963, Taf. 77/650.

¹⁷⁰ Mielke 2006, Taf. 83/10.

¹⁷¹ Umurtak 1988, s. 197, Lev. 191/4.

¹⁷² Manuelli 2013a, s. 172, Fig. III.57/2

¹⁷³ Umurtak 1988, s. 135, Lev. 115/2.

¹⁷⁴ Mielke 2006, Taf. 36/9.

¹⁷⁵ Manuelli 2013a, s. 171, Fig. III.55/5.

¹⁷⁶ Mazzoni ve D'Agostino, 2010, s. 127, Fig. 24/137.

¹⁷⁷ Mielke 2006, Taf. 44/3.

¹⁷⁸ Umurtak 1988, s. 163-164, Lev. 149/1, 150/1.

¹⁷⁹ Pecorella 1975, s. 125, Fig. 24/23.

yerleşimin tahrip olmayan kısımlarında taş duvar kalıntıları gözlemlenmektedir. Ulupınar Mevkii'nde bulunan kahverengi astarlı, çanak, Hitit kap repertuarının önemli bir kısmını oluşturan "drap ware" grubu seramikler içerisinde değerlendirilmiştir (Fig. 8: 1). Benzer örnekleri, Boğazköy-Sarıkale'nin batı yamacından¹⁸⁰ ve Kuşaklı-Sarissa'dan¹⁸¹ bilinmektedir. Ulupınar Mevkii'nde ele geçen büyük bir küpe ait olduğunu düşündüğümüz çentik bezemeli amorf parça (Fig. 8: 2), Konçur Höyük'te ele geçen amorf parçalar (Fig. 7: 6-7) üzerindeki bezeme geleneğine sahiptir. Baskı bezeme ve insize bezeme geleneği Hitit seramiklerinde nadir de olsa kullanılan bir bezeme geleneğidir.¹⁸² Kalın bir bant üzerine yuvarlak baskı bezemelere sahip amorf parça (Fig. 8: 3) bezeme özellikleri bakımından Korucutepe J evresinde ele geçen küpler üzerindeki bezemelerle benzerdir.¹⁸³

Değerlendirme ve Sonuç

2020 yılında Akçadağ Ovası, Tohma Vadisi ve Sultansuyu Vadisi'nde tespit edilen dokuz yerleşim yerinde ele geçen Geç Bronz Çağı çanak çömleği, Orta Anadolu, Akdeniz Bölgesi, Kuzey Suriye ve Malatya-Elazığ Bölgesi Geç Bronz Çağı kültürel ilişkilerinin aydınlatılmasında hangi geçiş güzergâhlarının kullanıldığının anlaşılması açısından son derece önemli olmuştur. Buna göre Akçadağ-Tohma Havzası ve Akçadağ-Sultansuyu Havzası boyunca saptanan Geç Bronz Çağı merkezlerinin özellikle Akdeniz Bölgesi ve Orta Anadolu kültürel ilişkilerinin şekillenmesinde önemli bir role sahip olduğu anlaşılmıştır. Akdeniz etkili boya bezemeli parçalar ve "kırmızı parlak çark yapımı seramikler", Kuzey Suriye etkili "combed ware" tarak bezemeli seramikler, bölgenin Akdeniz dünyasına ve Suriye'ye açılan önemli geçiş güzergâhlarına sahip olduğunun bir çeşit onayı durumundadır. Daha önceden bölgede herhangi bir detaylı araştırma yapılmadığından dolayı Eski Hitit Krallık Dönemi'nden itibaren Suriye, Mezopotamya ve Akdeniz Bölgesi'ne yapılan askeri seferler için önceden de öngörüldüğü gibi önemli geçiş güzergâhlarını Tohma Havzası ve Sultansuyu Havzası'nın oluşturduğunu, arazi bulgularından ele geçen kültürel materyaller de teyit etmektedir. Buna göre özellikle Geç Bronz Çağı II'de yoğunlaşan "kırmızı parlak çark yapımı seramik" ve Kilikya Bölgesi etkili boya bezemeli seramikler, bu geçiş güzergâhlarının özellikle Geç Bronz Çağı II'de yoğun olarak kullanılmış olduğunu göstermektedir. Hitit kap repertuarının önemli bir kısmını oluşturan "drap ware" (tekdüze/yalın seramik) grubuna giren seramik parçalarının Malatya-Elazığ bölgesine yayılımında özellikle Tohma

¹⁸⁰ Schoop 2011, s. 243-246, Fig. 1/1.

¹⁸¹ Mielke 2006, Taf. 51/19.

¹⁸² Schoop 2011, s. 259.

¹⁸³ Umurtak 1988, s. 194, Lev. 146/1, 189/1.

Havzası etkili olmuştur. Tohma Havzası, Sultansuyu Havzası ve Akçadağ Ovası'nda tespit edilen Geç Bronz Çağı yerleşimlerinin büyüklüğü ve geçiş güzergâhlarına hâkim bir konumda yer almaları, bu merkezlerin Geç Bronz Çağı'nda Hititler tarafından kullanılan önemli birer idari ve askeri merkez olma olasılıklarını da güçlendirmektedir. Nitekim özellikle Tohma Havzası içerisinde ve Akçadağ Ovası'nda yer alan yerleşimlerde (Hantepe Höyük I, Kayadibi-Ören Mevkii, Konçur Höyük, Bayramlar Tepesi, Evliyan Mevkii) ele geçen büyük küp parçaları, bu merkezlerde büyük çaplı depolama faaliyetlerine işaret etmektedir. 2020 yılı araştırmaları özellikle iki havza ve Akçadağ Ovası'nda yoğunlaşmış olduğundan dolayı, bölgede Geç Bronz Çağı yerleşim modellerinin hemen hepsinin deniz seviyesinden 1160 m nin altında yer alan yerleşimler olduğu saptanmışken, özellikle geçiş bölgelerine hâkim noktada yer alan Ulupınar Mevkii deniz seviyesinden 1572 m yükseklikte kurulmuş bir Geç Bronz Çağı merkezi özelliğindedir. İleriki yıllarda Nurhak Dağları'nın kuzeybatısını oluşturan bölgede yapılacak araştırmalar, Geç Bronz Çağı'nda, bölgede yüksek yayla kültürlerinin ovalık yerleşimlerle olan ilişkilerinin aydınlatılmasında önemli olacaktır.

Figürler

Fig. 2: Ören Höyük (1-3) ve Sincik Arkeolojik Alanı (4-8) Geç Bronz Çağı seramikleri

1. Amorf gövde parçası, Dış: 2.5 YR 7/4 mat portakal renginde; İç: 5 YR 5/1 koyu gri renkte, taşçıklı, ince kireç ve yoğun mika katkılı, dış yüzeyinde tarak bezemeli, kötü pişirilmiş, çark yapımı.
2. Amorf gövde parçası, Dış: 5 YR 7/4 portakal renginde; İç: 5 YR 7/2 gri renkte astarlı, taşçıklı, kireç ve mika katkılı, tarak bezemeli, kötü pişirilmiş, çark yapımı.
3. Amorf gövde parçası, Dış: 2.5 YR 6/6 portakal renginde; İç: 2.5 YR 5/2 gri renkte astarlı, taşçıklı, ince kum ve şamot katkılı, tarak bezemeli, orta derecede pişirilmiş, çark yapımı.
4. Ağız kenarı, Ç. 12 cm (?); Y. 2 cm; 7.5 YR 8/3 açık portakal renginde astarlı, taşçıklı, kötü pişirilmiş, açkılı, çark yapımı.
5. Ağız kenarı, Ç. 18 cm; Y. 3.2 cm; 7.5 YR 8/3 açık portakal renginde astarlı, ince saman, ince kum, şamot ve mika katkılı, iyi pişirilmiş, açkılı, çark yapımı.
6. Ağız kenarı, Ç. 15 cm; Y. 2.4 cm; 5 YR 7/3 portakal renginde, ince kum, ince saman ve şamot katkılı, açkılı, iyi pişirilmiş, çark yapımı.
7. Ağız kenarı, Ç. 16 cm; Y. 2.5 cm; 5 YR 8/4 mat portakal renginde hamurlu, taşçıklı, ince saman ve çok az şamot katkılı, iyi pişirilmiş, çark yapımı.
8. Ağız kenarı, Ç. 16 cm; Y. 3.5 cm; 5 YR 8/4 mat portakal renginde astarlı, kötü açkılanmış, taşçıklı, ince saman ve şamot katkılı, orta derecede pişirilmiş, çark yapımı.

Fig. 3: Bayramlar Tepesi Geç Bronz Çağı seramikleri

1. Ağız kenarı, Ç. 16 cm; Y. 6 cm; 7.5 YR 8/3 açık sarımsı portakal renğinde astarlı, kireç ve ince saman katkılı, orta derecede pişirilmiş, çark yapımı.
2. Ağız kenarı, Ç. 20 cm; Y. 5.4 cm; 7.5 YR 8/2 açık krem renğinde astarlı, ince saman ve kireç katkılı, çok az taşçıklı, iyi pişirilmiş, çark yapımı.
3. Ağız kenarı, Ç. 23 cm; Y. 4.3 cm; 7.5 YR 8/2 açık gri renkte astarlı, taşçıklı, yoğun mika ve ince saman katkılı, çok iyi pişirilmiş, çark yapımı.
4. Ağız kenarı, Ç. 22 cm; Y. 5 cm; 5 YR 8/4 açık portakal renğinde, kireç, mika ve ince saman katkılı, taşçıklı, orta derecede pişirilmiş, çark yapımı.
5. Ağız kenarı, Ç. 34 cm; Y. 5.2 cm; 7.5 YR 7/1 kahverengimsi gri renkte astarlı, taşçıklı, ince saman katkılı, pişirmeden kaynaklı koyu gri renkte alacalı, kötü pişirilmiş, çark yapımı.
6. Ağız kenarı, Ç. 14 cm; Y. 2.7 cm; 7.5 YR 5/1 gri renkte, taşçıklı, yoğun mika katkılı, iyi pişirilmiş, çark yapımı.
7. Ağız kenarı, Ç. 14 cm; Y. 4.1 cm; 7.5 YR 8/2 açık krem renğinde astarlı, çok az şamot ve mika katkılı, 7.5 YR 6/4 kırmızımsı kahverengi tonda kafes motifli bezemeli, ince cidarlı, çok iyi pişirilmiş, çark yapımı.
8. Amorf gövde parçası, 7.5 YR 8/2 açık gri renkte astarlı, üzerinde 7.5 YR 6/4 kahverengi tonda şevron motifli boya bezemeli, çok taşçıklı, ince kum katkılı, çok iyi pişirilmiş, çark yapımı.
9. Amorf gövde parçası, 10 YR 8/2 krem renğinde astarlı, üzerinde 7.5 YR 6/4 kahverengi tonda zikzak motifli bezemeli, ince kum katkılı, çok iyi pişirilmiş, çark yapımı.
10. Amorf gövde parçası, 7.5 YR 8/3 açık krem renğinde astarlı, üzerinde 7.5 YR 6/4 kahverengi tonda şevron motifli boya bezemeli, şamot, mika ve ince kum katkılı, çok iyi pişirilmiş, ince cidarlı, çark yapımı.
11. Kulp parçası, 10 YR 8/3 açık krem renğinde astarlı, oluklu kulbun oluk kısmında 2.5 YR 7/8 kırmızı tonda boyalı, kırmızı boya oldukça aşınmış, çok iyi pişirilmiş, çok ince kum katkılı, el yapımı.
12. Kulp Parçası, 5 YR 8/4 portakal renğinde hamurlu, 7.5 YR 8/3 krem renğinde astarlı, çok az taşçıklı, mika katkılı, orta derecede pişirilmiş, kulbun alt kısmında parmak baskı bezemeli, çark yapımı.
13. Amorf gövde parçası, 7.5 YR 8/4 portakal renğinde astarlı, taşçıklı, saman ve mika katkılı, kabartma bant bezemeli, kötü pişirilmiş, kalın cidarlı, büyük bir küpe ait gövde parçası, el yapımı.

Fig. 4: Evliyan Mevkii Geç Bronz Çağı seramikleri

1. Ağız kenarı, Ç. 20 cm; Y. 3.8 cm; 7.5 YR 6/1 gri renkte astarlı, şamot, mika ve kireç katkılı, orta derecede pişirilmiş, iyi açıklanmış, çark yapımı.
2. Ağız kenarı, Ç. 22 cm; Y. 3.4 cm; 7.5 YR 8/4 portakal renğinde astarlı, ince saman, mika ve ince kum katkılı, iyi pişirilmiş, çark yapımı.
3. Ağız kenarı, Ç. 24 cm; Y. 4 cm; 7.5 YR 8/3 açık portakal renğinde astar üzerine 5 YR 8/4 kırmızımsı tonlarda ikinci bir astar uygulanmış, ince kum ve çok az mika katkılı, iyi pişirilmiş, çark yapımı.

4. Ağız kenarı, Ç. 24 cm; Y. 4.8 cm; 7.5 YR 8/2 krem renginde astarlı, taşçıklı, kalın cidarlı, iyi pişirilmiş, el yapımı.
5. Ağız kenarı, Ç. 18 cm; Y. 2.1 cm; Dış: 10 YR 8/1 açık krem renginde astarlı; İç: 7.5 YR 8/3 açık portakal renginde astarlı, iç kısımda 5 YR 6/4 kahverengi boya bezeme kısmen korunmuş, ince kum ve mika katkılı, iyi pişirilmiş, çark yapımı.
6. Ağız kenarı, Ç. 24 cm; Y. 2.8 cm; 10 YR 8/2 krem renginde astarlı, portakal renginde hamurlu, taşçıklı, şamot ve çok az mika katkılı, iyi pişirilmiş, çark yapımı.
7. Ağız kenarı, Ç. 26 cm; Y. 5.2 cm; 7.5 YR 8/3 pembemsi krem renginde astarlı, şmaot katkılı, taşçıklı, iyi pişirilmiş, el yapımı.
8. Ağız kenarı, Ç. 32 cm; Y. 9.1 cm; 7.5 YR 8/2 açık krem renginde astarlı, taşçıklı, şamot katkılı, iyi pişirilmiş, çark yapımı.
9. Ağız kenarı içe kavisli ve halka dipli tabak, Ağız Ç. 40 cm; Y. 6.4 cm; Dip Ç. 18 cm; 2.5 YR 7/8 kırmızı renkte astarlı, çok iyi parlatılmış, mika ve çok ince kum katkılı, kötü pişirilmiş, ince cidarlı, çark yapımı.
10. Kulp parçası, 7.5 YR 6/2 gri renkte astarlı, iç kısmı pişirmeden kaynaklı koyu gri renkte alacalı, yoğun mika, ince saman ve şamot katkılı, kötü pişirilmiş, el yapımı.

Fig. 5: Hantepe Höyük I Geç Bronz Çağı seramikleri

1. Ağız kenarı, Ç. 32 cm; Y. 8.4 cm; 5 YR 8/4 açık portakal hamur renginde astarlı, taşçıklı, kireç katkılı, iyi pişirilmiş, çark yapımı.
2. Ağız kenarı, Ç. 26 cm; Y. 10.9 cm; 7.5 YR 8/1 açık krem renginde astarlı, açık portakal renginde hamurlu, kireç ve ince kum katkılı, iyi pişirilmiş, çark yapımı.
3. Ağız kenarı, Ç. 32 cm; Y. 4.2 cm; 10 YR 8/2 krem renginde astarlı, açık portakal renginde hamurlu, kireç ve ince saman katkılı, iyi pişirilmiş, çark yapımı.
4. Amorf gövde parçası, 7.5 YR 8/3 krem renginde astarlı, portakal renginde hamurlu, kireç ve ince kum katkılı, iyi pişirilmiş, iç kısmı paralel yiv bezemeli, dış kısmı paralel baskı bezemeli, çark yapımı.
5. Amorf gövde parçası, 7.5 YR 8/3 açık portakal renginde astarlı, taşçıklı, kireç katkılı, kabartma bant bezemeli, iyi pişirilmiş, çark yapımı.
6. Ağız kenarı, Ç. 10 cm; Y. 3.9 cm; 5 YR 8/4 açık portakal renginde astarlı, ince saman ve kireç katkılı, iyi pişirilmiş, çark yapımı.
7. Ağız kenarı, Ç. 20 cm; Y. 5 cm; 7.5 YR 8/4 portakal renginde astarlı, ağız kenarının iç kısmından gövdeye doğru 5 YR 6/8 kırmızımsı kahverengi renkte boyalı, ağız kenarının dış kısmı ince bir şekilde kalınlaştırılmış, ince saman ve mika katkılı, ince cidarlı, iyi pişirilmiş, çark yapımı.
8. Ağız kenarı, Ç. 10 cm; Y. 6.9 cm; 7.5 YR 8/2 açık krem renginde astarlı, açık portakal renginde hamurlu, taşçıklı, kireç katkılı, ağız kısmının alt tarafında küçük yuvarlak delikli, iyi pişirilmiş, çark yapımı.
9. Kulp parçası, 7.5 YR 8/2 krem renginde astarlı, taşçıklı, kireç katkılı, kulbun alt kısmında parmak baskı bezemeli, iyi pişirilmiş, çark yapımı.
10. Kulp parçası, 7.5 YR 8/2 krem renginde astarlı, taşçıklı, kireç katkılı, iyi pişirilmiş, çark yapımı.

Fig. 6: Hantepe Höyük II Geç Bronz Çağı seramikleri

*Akçadağ Araştırmaları: Akçadağ Ovası, Tohma Havzası Ve Sultansuyu Havzası Geç
Bronz Çağı Yerleşimleri*

1. Ağız kenarı, Ç: 26 cm; Y: 5.9 cm, 10 YR 8/1 krem renginde astarlı, kireç katkı, dış yüzeyinde paralel baskı bezemeli, iyi pişirilmiş, çark yapımı.
2. Ağız kenarı, Ağız Ç. 42 cm; Dip Ç. 22.6 cm; Y: 6.4 cm, içe kavisli ve halka dipli tepsi parçası, 7.5 YR 8/4 portakal renginde astarlı, şamot, mika ve ince saman katkı, içe kavisli ağız kenarının altında iki paralel ince şerit halinde 2.5 YR 7/8 kırmızı renkli boya bezemeli, orta derecede pişirilmiş, ince cidarlı, çark yapımı.
3. Boyunlu çömlek, kulp ve gövde parçası, 7.5 YR 8/4 portakal renginde astarlı, ince kum ve kireç katkı, kulp kısmının üzerinde parmak baskı bezemeli, iyi pişirilmiş, açkılanmış, çark yapımı.
4. Kulp parçası, 5 YR 7/4 kırmızımsı krem renginde hamurlu, 7.5 YR 8/2 krem renginde astarlı, ince kum, ince saman ve çok az mika katkı, iyi pişirilmiş, çark yapımı.
5. Ağız kenarı, Ç. 8 cm; Y: 4.5 cm, 5 YR 8/4 pembemsi krem renginde hamurlu, 2.5 YR 7/8 kırmızı renkte astarlı, mika katkı, ince cidarlı, orta derecede pişirilmiş, çark yapımı.
6. Amorf gövde parçası, 7.5 YR 8/3 krem renginde astar üzerine, 7.5 YR 5/8 kırmızımsı kahverengi tonda geometrik biçimli boya bezemeli, şamot ve mika katkı, ince cidarlı, iyi pişirilmiş, çark yapımı.

Fig. 7: Konçur Höyük Geç Bronz Çağı seramikleri

1. Ağız kenarı ve kulp, Ç. 18 cm; Y: 7.5 cm; 7.5 YR 8/3 açık portakal renginde astarlı, taşçıklı, çok az kireç ve ince saman katkı, ağız kenarından kulplu, iyi pişirilmiş, çark yapımı.
2. Ağız kenarı ve kulp, Ç. 16 cm; Y: 5.6 cm; 7.5 YR 8/4 açık portakal renginde astarlı, taşçıklı, kireç ve çok az mika katkı, iyi pişirilmiş, çark yapımı.
3. Kulp parçası, 5 YR 7/4 kırmızımsı gri renkte astarlı, taşçıklı, ince saman ve çok az kireç katkı, iyi pişirilmiş, çark yapımı.
4. Amorf gövde parçası, 7.5 YR 8/3 açık portakal renginde astar üzerine 7.5 YR 5/2 kahverengi boya bezemeli, kireç ve ince kum katkı, iyi pişirilmiş, çark yapımı.
5. Amorf gövde parçası, 7.5 YR 8/3 açık portakal renginde astar üzerine 7.5 YR 5/2 kahverengi boya bezemeli, kireç katkı, taşçıklı, iyi pişirilmiş, çark yapımı.
6. Amorf gövde parçası, 5 YR 8/4 portakal renginde astarlı, ince kum ve mika katkı, iyi pişirilmiş, çentik bezemeli, çark yapımı.
7. Amorf gövde parçası, 5 YR 8/4 portakal renginde astarlı, ince kum ve mika katkı, orta derecede pişirilmiş, çentik bezemeli, çark yapımı.

Fig. 8: Ulupınar Mevkii (1-3) ve Kayadibi-Ören Mevkii (4-5) Geç Bronz Çağı seramikleri

1. Ağız kenarı, Ç. 14 cm; Y: 3.5 cm; 5 YR 7/4 portakal renginde hamurlu, ince kum, ince saman ve mika katkı, orta derecede pişirilmiş, çark yapımı.
2. Amorf gövde parçası, 5 YR 8/4 portakal renginde hamurlu, taşçıklı, kum katkı, baskı bezemeli, iyi pişirilmiş, el yapımı.
3. Amorf gövde parçası, 5 YR 8/4 portakal renginde hamurlu, taşçıklı, şamot ve kum katkı, kabartma bant bezeme üzerine parmak baskı bezemeli, iyi pişirilmiş, el yapımı.

4. Ağız kenarı, Ç. 14 cm; Y. 2.5 cm; 2.5 YR 5/3 kahverengi hamurlu, iyi açkılanmış, taşçıklı, iyi pişirilmiş, çark yapımı.

5. Ağız kenarı, Ç. 48 cm; Y. 8.8 cm; 10 YR 8/1 krem renginde astarlı, açık portakal renginde hamurlu, ince kum ve kireç katkılı, taşçıklı, iyi pişirilmiş, çark yapımı.

Kısaltma ve Kaynakçalar

- Arslan, H. *Akçadağ İlçesinin (Malatya) Coğrafyası*. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Elazığ 2002.
- Aslantürk, N. "İşuwa Memleketi Üzerine Bir İnceleme" *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 5/1, 2014, ss. 59-133.
- Barjamovic, G. *A Historical Geography of Anatolia in the Old Assyrian Colony Period*. Museum Tusculanum Press, Copenhagen 2011.
- Bittel, K., R. Naumann, T. Beran, R. Hachmann ve G. Kurt, *Boğazköy III. Funde aus den Grabungen 1952-1955*. Verlag Gebr. Mann, Berlin 1957.
- Bryce, T. *The Kingdom of the Hittites*. New Edition, Oxford University Press, Oxford 2005.
- Burney, C. A. "Eastern Anatolia in the Chalcolithic and Early Bronze Age", *Anatolian Studies* 8, 1958, ss. 157-209.
- CTH: E.Laroche, *Catalogue des textes hittites*, 2nd ed.-Paris, 1971.
- De Martino, S. "İşuwa and Hatti during the Hittite Empire (Tuthaliya I- Şuppiluliuma I)" S. Velhartická (ed.) *Audias fabulas veteres. Anatolian Studies in Honor of Jana Součková-Siegelová*, BRILL, Leiden & Boston 2016, ss. 98-110.
- Di Nocera, G. M. *Die Siedlung der Mittelbronzezeit von Arslantepe: Eine Zentralseidlung von Beginn de Zweiten Jahrtausends v. Chr. in der Ebene von Malatya (Türkei)*. Visceglia, Rome 1998.
- Di Nocera, G.M. "Settlements, population and landscape on the Upper Euphrates between V and II millennium BC. Results of the Archaeological Survey Project 2003-2005 in the Malatya Plain", *Proceedings of the 5th International Congress on the Archaeology of the Ancient Near East*. 3-8 April Madrid 2008, ss. 633-645.
- Dönmez, S. "2017 Malatya Arkeolojik Yüzey Araştırması", 36. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, III. Cilt, Ankara 2019a, ss. 371-390.
- Dönmez, S. "2018 Malatya Arkeolojik Yüzey Araştırması", 37. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, III. Cilt, Ankara 2019b, ss. 349-366.
- Dönmez, S. "2017 Malatya Yüzey Araştırması: Erken ve Orta Demir Çağı Araştırmalarına Yeni Katkılar", *Tarih Araştırmaları Dergisi* 38/65, 2019c, ss. 43-82.

*Akçadağ Araştırmaları: Akçadağ Ovası, Tohma Havzası Ve Sultansuyu Havzası Geç
Bronz Çağı Yerleşimleri*

- Eriksson, K.O. “Red Lustrous Wheelmade ware: a product of Late Bronze Age Cyprus” J. A. Barlow, D. L. Bolger, B. Kling (eds), *Cypriot Ceramics: Reading the Prehistoric Record (Philadelphia University Monograph 74)*. Philadelphia 1991, ss. 81–96.
- Esin, U. “Tepecik Kazısı 1969. Ek: Güven Arsebük, Tepecik İnsan Kalıntılarının İncelenmesine Katkıları/Tepecik Excavations, 1969. Addendum: Güven Arsebük, Preliminary Analysis of Human Skeletal Remains from Tepecik Levha/Plates 99-120”, *Keban Projesi 1969 Çalışmaları/Keban Project 1969 Activities*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları/Middle East Technical University Keban Project Publications 1/2, Ankara 1972, ss. 107-130.
- Esin, U. “Tepecik Kazısı/Tepecik Excavations, 1970. Levha/Plates 99-120”, *Keban Projesi 1970 Çalışmaları/Keban Project 1970 Activities*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları/Middle East Technical University Keban Project Publications 1/3, Ankara 1972, ss. 139-168.
- Esin, U. “Tepecik Kazısı, 1972/Tepecik Excavation, 1972, Levha 66-75”, *Keban Projesi 1972 Çalışmaları/Keban Project 1972 Activities*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları/Middle East Technical University Keban Project Publications 1/5, Ankara 1976, ss. 101-118.
- Fischer, F. *Die Hethitische Keramik von Boğazköy*. Wissenschaftliche Veröffentlichung der Deutschen Orient-Gesellschaft (WVDOG) 75, Berlin 1963.
- Gates, M.-H. “Dating the Hittite Levels at Kinet Höyük: a Revised Chronology”, D.P. Mielke, U.-D. Schoop, J. Seeher (eds.), *Strukturierung und Datierung in der hethitischen Archäologie (BYZAS 4)*, Veröffentlichungen des Deutschen Archäologischen Instituts Istanbul), Ege Yayınları İstanbul, 2006, ss. 293-309.
- Gates, M.-H. “Potmarks at Kinet Höyük and the Hittite Ceramic Industry”, *La Cilicie : espaces et pouvoirs locaux (Ile millénaire av. J.-C. – IVe siècle ap. J.-C.)*. Actes de la Table Ronde d’Istanbul, 2-5 novembre 1999. Istanbul: Institut Français d’Études Anatoliennes-Georges Dumézil 2001.ss. 137-157.
- Garstang J ve Oliver R. Gurney, *The Geography of the Hittite Empire*. Occasional Publications of the British Institute of Archaeology in Ankara 5, London 1959.
- Goldman, H. *Excavations at Gözlü Kule, Tarsus II. From the Neolithic through the Bronze Age*. Princeton University Press for the Institute for Advanced Study. Princeton, New Jersey 1956.
- Griffin, E.E. “The Excavations at Korucutepe, Turkey, 1968-1970: Preliminary Report. Part VI: The Middle and Late Bronze Age Pottery” *Journal of Near Eastern Studies* 33/1, University of Chicago Press 1974, ss. 67-87.
- Griffin, E.E. “Phases G-J: The Middle and Late Bronze Age”, M. N. van LOON (ed.) *Korucutepe: Final Report on the Excavations of the Universities of Chicago, California (Los Angeles) and Amsterdam in the Keban Reservoir, Eastern*

- Anatolia 1968-1970. Vol. 3.* North-Holland Publishing Company-Amsterdam, New York & Oxford 1980, ss. 3-126.
- Günbattı, C. “Kültepe’de Kervan Güzergâhlarına Işık Tutan İki Yeni Metin”, *Archivum Anatolicum* 5, 2002, ss. 79-91.
- Hansen C.K. and J. N. Postgate, “The Bronze to Iron Age Transition at Kilise Tepe”, *Anatolian Studies* 49, *Anatolian Iron Ages 4. Proceedings of the Fourth Anatolian Iron Ages Colloquium Held at Mersin, 19-23 May 1997* (1999), ss. 11-121.
- Hauptmann, H. “Norşuntepe Kazısı, 1969/Die Grabungen auf dem Norşun-Tepe, Levha/Tafel 47-61” *Keban Projesi 1969 Çalışmaları/Keban Project 1969 Activities*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları/Middle East Technical University Keban Project Publications 1/2, Ankara 1971, ss. 71-90.
- Hauptmann, H. “Norşun Tepe Kazısı/ Die Grabungen auf dem Norşun-Tepe, 1970. Levha/Tafel 57-80”, *Keban Projesi 1970 Çalışmaları/Keban Project 1970 Activities*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Keban Projesi Yayınları/Middle East Technical University Keban Project Publications 1/3, Ankara 1972, ss. 86-117.
- Hawkins, J. D. ve M. Weeden, “Kizzuwatna and the Euphrates States: Kummaha, Elbistan, Malatya Philology”, *Hittite Landscape and Geography*, Brill, Boston-Leiden 2017, ss. 281-294.
- Jean, E. “Between the Late Bronze and Iron Ages in Cilicia: Local Painted Wares from a Regional Perspective”, *Archaeology & History in the Lebanon* 50-51, 2019-2020, ss. 8-47.
- KBo: Keilschrifttexte aus Boghazköi. Berlin.
- Konyar, E. “Old Hittite Presence in the East of the Euphrates in the Light of the Stratigraphical Data from İmikuşağı (Elazığ)” D. P. Mielke, U.D. Schoop and J. Seeher (eds.) *Strukturierung und Datierung in der Hethitischen Archäologie/Structuring and Dating in Hittite Archaeology*. Ege Yayınları, İstanbul 2006, ss. 333-348.
- Konyar, E. “Elazığ-İmikuşağı Höyüğü’nde Eski Hitit Dönemi: Stratigrafi ve Çanak Çömlek”, M. Alparslan, M. Doğan-Alparslan ve H. Peker (eds.) *Belkıs Dinçol ve Ali Dinçol’a Armağan*. Ege Yayınları, İstanbul 2007, ss. 405-415.
- Korbel, G. *Die Spätbronzezeitliche Keramik von Norşuntepe*. Institut für Bauen und Planen in Entwicklungsländern Mitteilungen 4. Hannover 1985.
- Kozal, E. “A Discussion of the Origin and the Distribution Patterns of Red Lustrous Wheel-made Ware in Anatolia: Cultural Connections across the Taurus and Amanus Mountains”, D. Beyer, O. Henry ve A. Tibet (éds.) *La Cappadoce Méridionale de la préhistoire à la période byzantine*. Institut Français d’Études Anatoliennes Georges – Dumézil, İstanbul 2015, ss. 53-64.

*Akçadağ Araştırmaları: Akçadağ Ovası, Tohma Havzası Ve Sultansuyu Havzası Geç
Bronz Çağı Yerleşimleri*

- Kozal E. ve M. Kibaroglu, "Red Lustrous Wheel-made Ware Archaeometry Project 2014-16 Studies/ Red Lustrous Wheel-made Ware Arkeometri Projesi 2014-16 Yılı Çalışmaları" *ANMED* 15, 2017, ss. 312-319.
- KUB: Keilschrifturkunden aus Boghazköi-Berlin.
- Kulakoğlu, F. *Orta Anadolu'da Eski Hitit Krallık Çağı Çanak Çömleği*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara 1997.
- Manuelli, F. "The Late Bronze Age", I. Caneva ve G. Köroğlu (eds.), *Yumuktepe. A Journey Through Nine Thousand Years*, Ege Yayınları, İstanbul 2010, ss. 57-64.
- Manuelli, F. "A View from the East. Arslantepe and the Central Anatolian World during the Late Bronze and Iron Ages: Interactions and Local Development", *ORIGINI XXXIV*, 2012, ss. 361-374.
- Manuelli, F. *Arslantepe. Late Bronze Age. Hittite Influence and Local Traditions in an Eastern Anatolian Community*. M. Frangipane (ed.) Arslantepe IX. *Missione Archeologica Italiana nell'Anatolia Orientale*, Rome 2013a.
- Manuelli, F. "Pottery as an Indicator of Changing Interregional Relations in the Upper Euphrates Valley. The Case of the Late Bronze-Iron Age Assemblages from Arslantepe/Malatya", K. A. Yener (yay.) *Across the Border: The Late Bronze-Iron Age Relations Between Syria and Anatolia*. Peeters, Leuven, Paris, Walpole & MA. 2013b, ss. 373-392.
- Manuelli, F. "Hatti and the East. A Reassessment of the Archaeological Evidence from the Upper Euphrates Region: Places, Spaces and Artifacts" M. Alparslan (ed.) *Places and Spaces in Hittite Anatolia I: Hatti and the East*. Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü, İstanbul 2017, ss. 13-158.
- Manuelli, F. "From The Margin of the Hittite State to the Capital of the Kingdom of Melid: The Late Bronze and Iron Age Developments at Arslantepe", N. Durak ve M. Frangipane (eds.) *I. Uluslararası Arslantepe Arkeoloji Sempozyumu Bildirileri / I. International Arslantepe Archaeology Symposium Proceedings*. 4-6 Ekim 2018 / 4-6 October 2018 Malatya. İnönü Üniversitesi Yayınları, Malatya 2019, ss. 157-171.
- Manuelli, F. "Contextualizing crisis? Some thoughts on the end of the Bronze Age in the Euphrates Region." Francesca Balossi Restelli, Andrea Cardarelli, G. M. Di Nocera, L. Manzanilla, L. Mori, G. Palumbi, H. Pittman (eds.), *Pathways through Arslantepe Essays in Honour of Marcella Frangipanes*. Sapienza Università Di Roma 2020, ss. 599-612.
- Mazzoni, S., A. D'Agostino, "Survey of the Archaeological Landscape of Uşaklı / Kuşaklı Höyük (Yozgat)", *Anatolica* 36, 2010, s. 127, ss. 11-163.

- Mazzoni, S., A. D'Agostino, A. ve V. Orsi, "Exploring a site in the North Central Anatolian Plateau: Archaeological Research at Uşaklı Höyük (2013-2015)" *Asia Anteriore Antica. Journal of Ancient Near Eastern Cultures* 1/1, 2019, ss. 57-142.
- Mielke, D. P. *Die Keramik vom Westhang. Kuşaklı-Sarissa 2*. Andreas Müller-Karpe (hrsbg.) Leidorf, Rahden/Westf. 2006.
- Müller, U., "Die eisenzeitliche Keramik des Lidar Höyük", A. Hausleiter and A. Reiche (eds.) *Iron Age Pottery in Northern Mesopotamia, Northern Syria and South-Eastern Anatolia*, Ugarit-Verlag, Münster 1999, ss. 403-434
- Özdoğan, M. *Lower Euphrates Basin 1977 Survey*. Middle East Technical University Lower Euphrates Project Publications 1/2, İstanbul 1977.
- Özgüç T. ve N. Özgüç, *Karahöyük Hafriyatı Raporu 1947/Ausgrabungen in Karahöyük*. Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1949.
- Pecorella, P.E. *Malatya III. Rapporto Preliminare delle campagne 1963-1968. II Livello Eteo Imperiale e quelli Neoetei*. *Oriens Antiqui Collectio – XII*, Roma 1975.
- Postgate, J. N. "The Ceramics of Centralisation and Dissolution: A Case Study from Rough Cilicia", *Anatolian Studies* 57, Transanatolia: Bridging the Gap between East and West in the Archaeology of Ancient Anatolia. 2007, ss. 141-150.
- Pucci, M. *Excavations in the Plain of Antioch III. Stratigraphy, Pottery, and Small Finds from Chatal Höyük in the Amuq Plain*. Oriental Institute Publications 143, The University of Chicago. Chicago 2019.
- Russell, H. F. *Pre-Classical Pottery of Eastern Anatolia. Based on a survey by Charles Burney of sites along the Euphrates and around Lake Van*. British Institute of Archaeology at Ankara, Monograph No. 2, BAR International Series 85, Oxford 1980.
- Schoop, U.-D. "Dating the Hittites with Statistics: Ten Pottery Assemblages from Boğazköy-Hattuta", D. P. Mielke, U.-D. Schoop, J. Seeher (eds.), *Structuring and Dating in Hittite Archaeology*. *BYZAS* 4, 2006, ss. 215-239.
- Schoop U.-D. "Hittite pottery: a summary", H. Genz and D.-P Mielke (eds.) *Insights into Hittite history and archaeology* (Colloquia Antiqua 2), Leuven, Paris, Walpole 2011, ss. 241-274.
- Solak, S. ve U.C. Ünlügenç "Levent (Akçadağ-Malatya Batısı) ve Civarının Tektono-Stratigrafisi", *Çukurova Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi* 27/4, 2012, ss. 122-130.
- Summers, G.D. *Tille Höyük 4: The Late Bronze Age and the Iron Age Transition*. British Institute of Archaeology at Ankara, Ankara 1993.

*Akçadağ Araştırmaları: Akçadağ Ovası, Tohma Havzası Ve Sultansuyu Havzası Geç
Bronz Çağı Yerleşimleri*

- Şerifoğlu, T. E. "Between the Hittites and the Mitannians: The Malatya-Elazığ Area During the Late Bronze Age", *Ancient Near Eastern Studies* 48, 2011, ss. 126-163.
- Taş, İ. "Malitiya Kenti'nin de İçinde Bulunduğu Yukarı Fırat Bölgesinde, Hitit Devleti Tarafından Yürütülen Bir Merkezileştirme Politikasından Bahsetmek Mümkün müdür?" N. Durak ve M. Frangipane (eds.) *I. Uluslararası Arslantepe Arkeoloji Sempozyumu Bildirileri/I. International Arslantepe Archaeology Symposium Proceedings*. 4-6 Ekim/4-6 October 2018 Malatya, İnönü Üniversitesi Yayınları, Malatya 2019, ss. 185-190.
- Torun, H. *Kayalıpınar 2012 Yılı Kazılarında Ele Geçen Assur Ticaret Kolonileri Çağı Seramiği*. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kütahya 2019.
- Umurtak, G. *Hitit İmparatorluk Çağında İsuva Ülkesi Çanak Çömleği Üzerine Bir Araştırma. Korucutepe, İmikuşağı, Pınartepeler, Çınaz II, Yazıkonağ ve Tilenzit Höyükleri*. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 1988.
- Umurtak, G. *Korucutepe II. 1973-1975 Dönemi Kazılarında Bulunmuş Olan Hitit Çağı Çanak Çömleği*. Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1996.
- Uzunoglu, E. "İmamoğlu Kazıları 1984 Yılı Çalışmaları", *VII. Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara 1985, ss. 181-200.
- Whallon, R. *An Archaeological Survey of the Keban Reservoir Area of East-Central Turkey*. Ann Arbor 1979.
- Yiğit, T. "Tarih Öncesi ve Hitit Döneminde İsuva Bölgesi", *Tarih Araştırmaları Dergisi* 17/28, 1995, ss. 233-251.

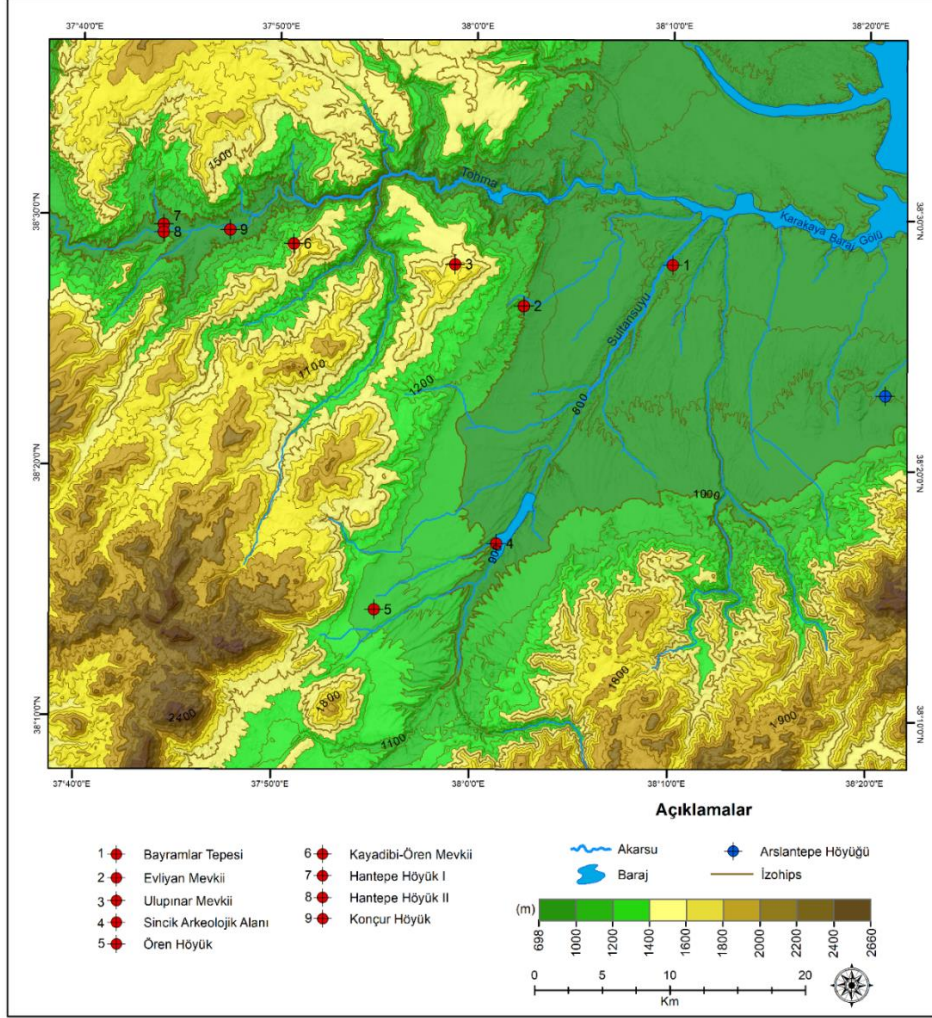

Fig. 1: Akçadağ Ovası, Tohma Havzası ve Sultansuyu Havzası Geç Bronz Çağı yerleşimleri.

Akçadağ Araştırmaları: Akçadağ Ovası, Tohma Havzası Ve Sultansuyu Havzası Ge Bronz ağı Yerleşimleri

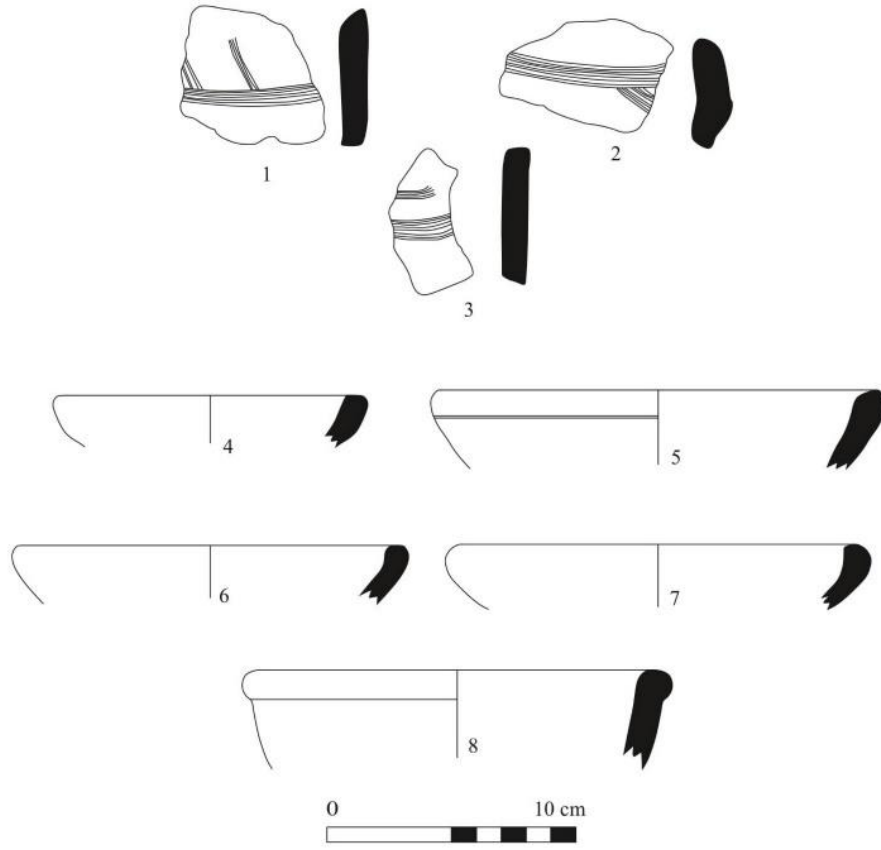

Fig. 2: Ören Höyük (1-3) ve Sincik Arkeolojik Alanı (4-8) Ge Bronz ağı seramikleri.

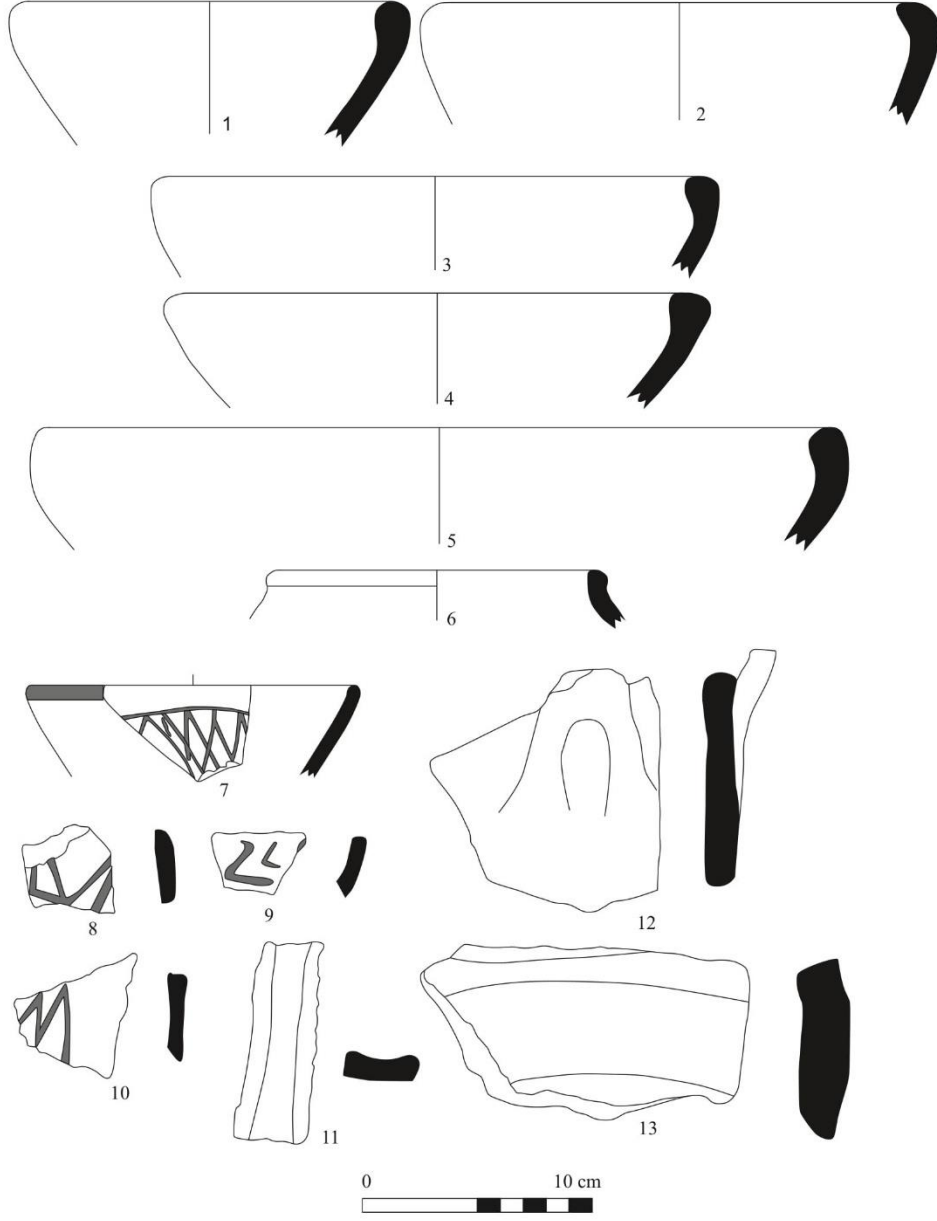

Fig. 3: Bayramlar Tepesi Geç Bronz Çağı seramikleri.

*Akçadağ Araştırmaları: Akçadağ Ovası, Tohma Havzası Ve Sultansuyu Havzası Geç
Bronz Çağı Yerleşimleri*

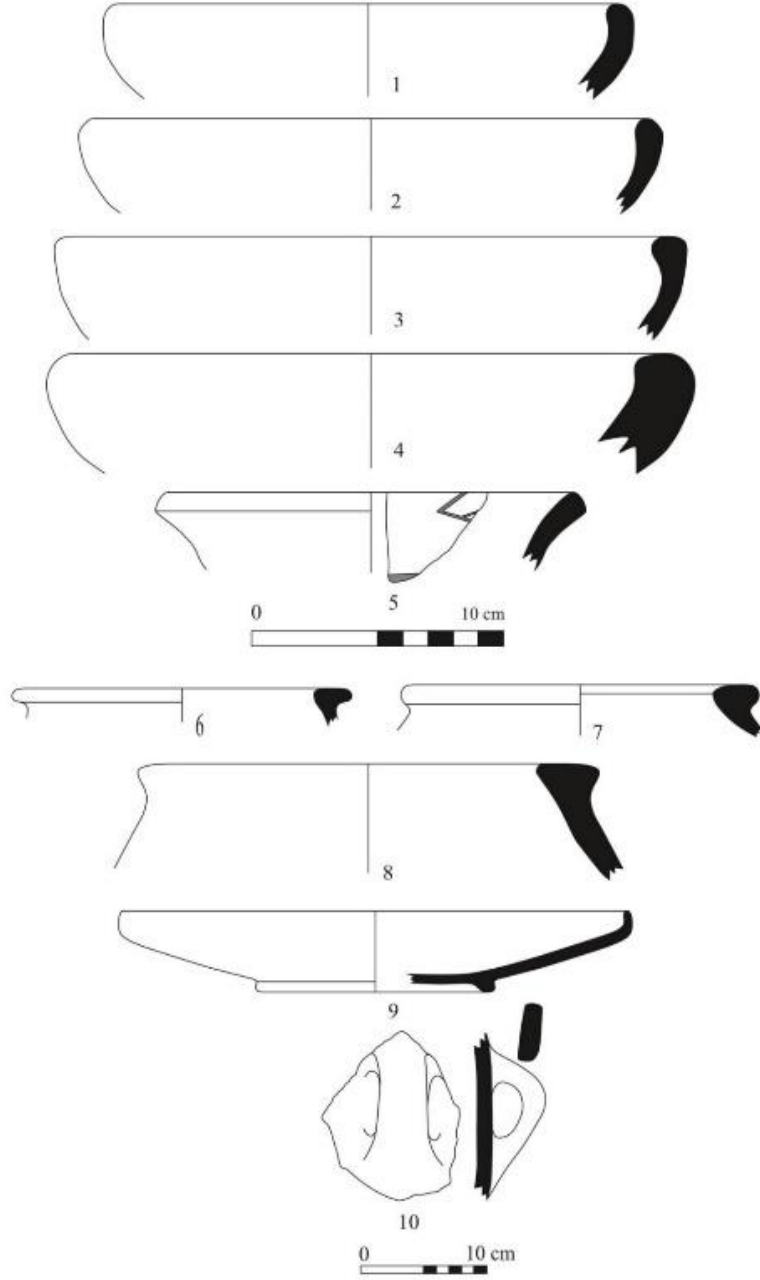

Fig. 4: Evliyan Mevkii Geç Bronz Çağı seramikleri.

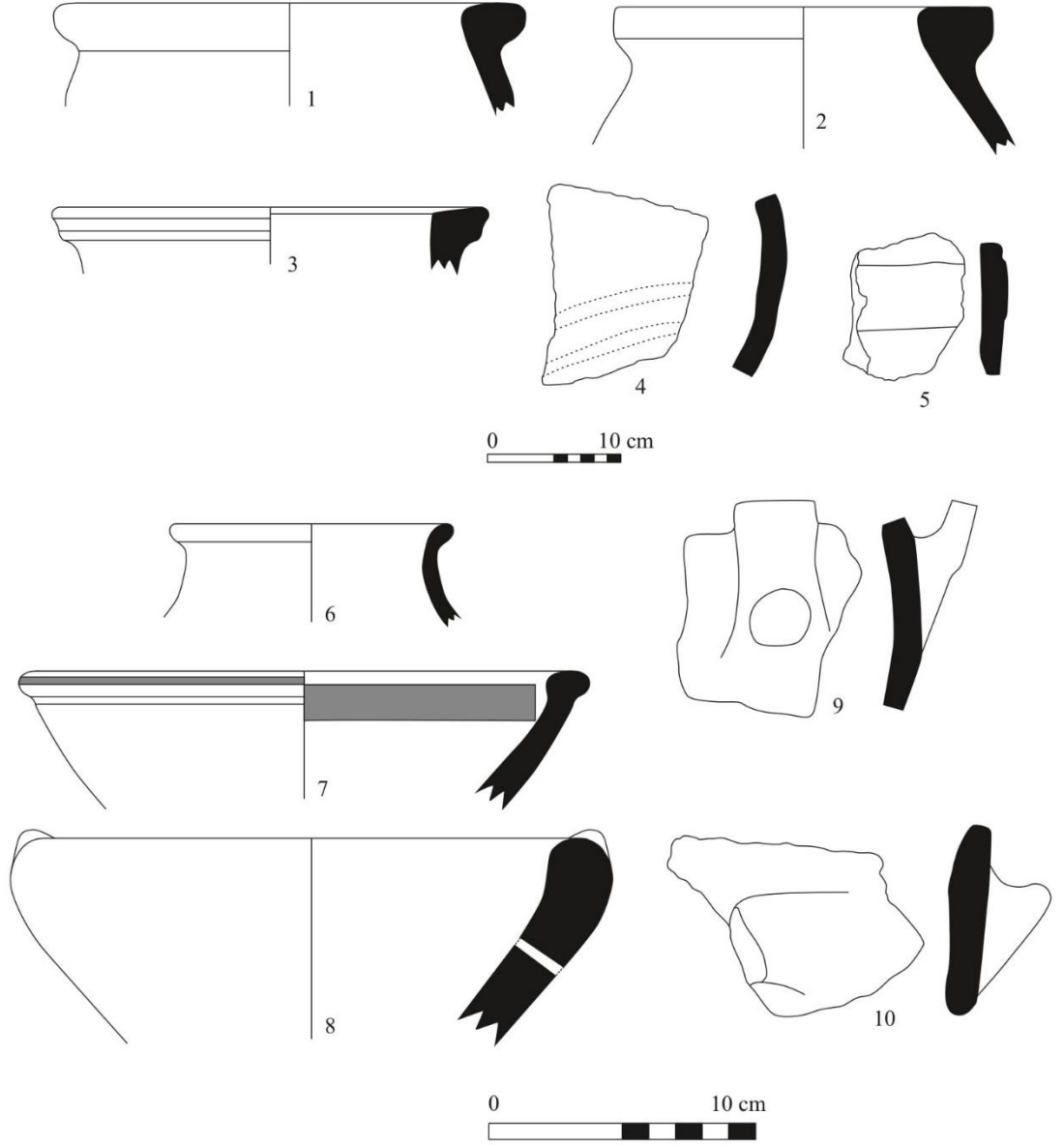

Fig. 5: Hantepe Höyük I Geç Bronz Çağı seramikleri.

*Akçadağ Araştırmaları: Akçadağ Ovası, Tohma Havzası Ve Sultansuyu Havzası Geç
Bronz Çağı Yerleşimleri*

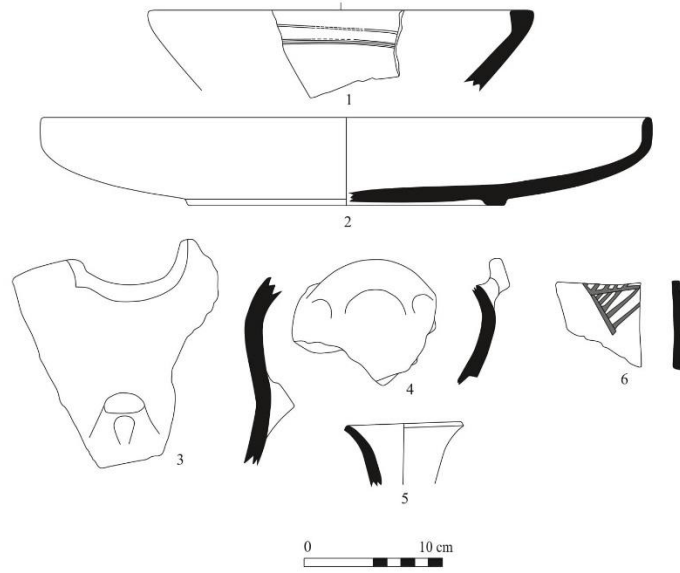

Fig. 6: Hantepe Höyük II Geç Bronz Çağı seramikleri.

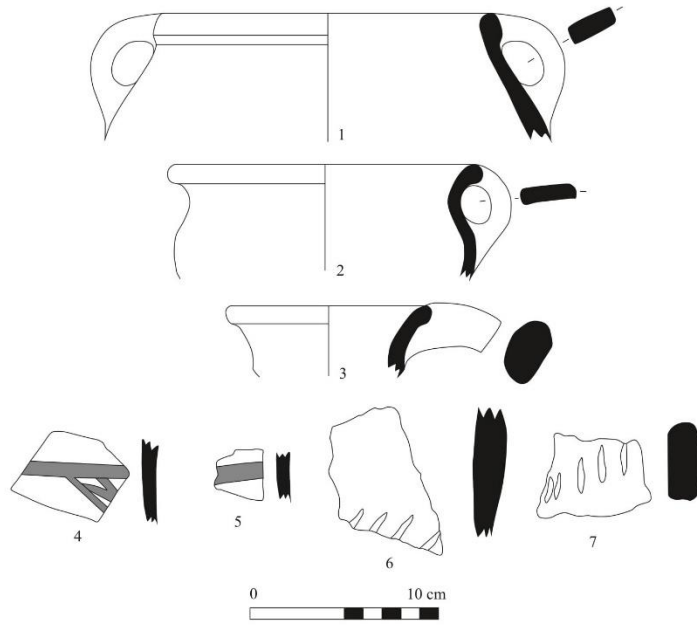

Fig. 7: Konçur Höyük Geç Bronz Çağı seramikleri.

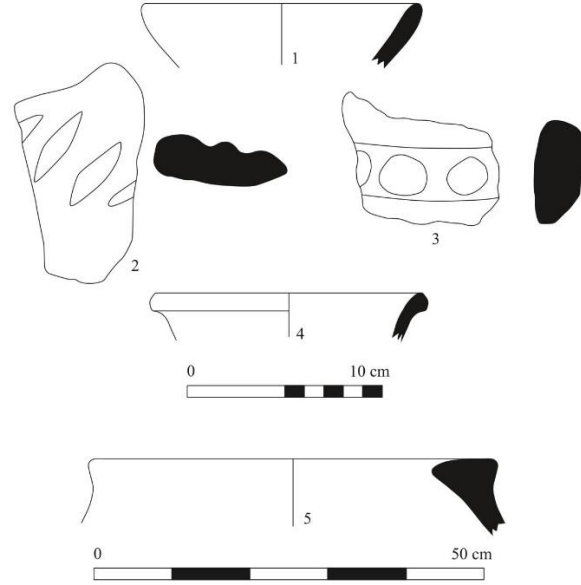

Fig. 8: Ulupınar Mevkii (1-3) ve Kayadibi-Ören Mevkii (4-5) Geç Bronz Çağı seramikleri.

Tarih	Arslantepe'nin Geç Bronz Çağı Tabakaları	Tarihsel İlişki
MÖ 1700-1600	Geç Bronz Çağı IA Arslantepe VB1	I. Hattuşili I. Murşili
MÖ 1600-1400	Geç Bronz Çağı IB Arslantepe VB2	Telipinu
MÖ 1400-1200	Geç Bronz Çağı II Arslantepe IV	III. Tuthaliya I. Šuppiluliuma II. Šuppiluliuma

Fig. 9: Geç Bronz Çağı'nda Malatya'nın yaklaşık kronolojisi (Manuelli 2019, Fig. 2'den revize edilmiştir).